

Economisch-Statistische Berichten

Gespecialiseerden in de industrie

★

Drs. J. W. de Pous

De Stichting en de ruimte

★

Drs. H. W. J. Bosman

De liquiditeit der spaarinstellingen

★

Drs. F. L. G. Slooff

Aanvullende wijzigingen van de
Belegingswet

★

C. Vermey

De wereldscheepsbouw in 1955

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

41e JAARGANG

No. 2022

WOENSDAG 21 MAART 1956

**HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN N.V.**

A^o 1807

**LIJFRENTEN
DIRECTIEPENSIOENEN
COMPAGNONSVZERZEKERINGEN
COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN**

Amsterdam-C., Herengracht 475, Telefoon 49100
Toronto 1, 330 Bay Street

Kantoren door geheel Nederland en Canada

R. Mees & Zoonen

*Bankiers en
Assurantie-makelaars*

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam*

*Financiering en
algehele Deviezen-
en Verzekerings-
technische verzorging
van invoer, uitvoer
en transito.*

Het perfecte Opbergsysteem!

stofvrije stapelbriefhouders, automatische klep.

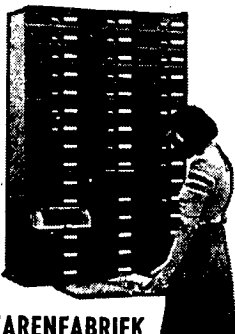

Oetr. No. 68363

Briefhouder

- * Stofvrije opberging
- * Onberispelijk archief
- * Solide uitvoering
- * Ruimte besparing
- * Patentsluiting
- * Prettig hanteerbaar
- * Kasten of rekken overbodig
- * Gemakkelijk uit te breiden
- * Direct verplaatsbaar
- * Aangename, rustige aanblik

**PAPIERWARENFABRIEK
A. AMBAUM-STEYL**

Kenzenstraat 8 - Postbox 8 - Steyl (L)
Telefoon 04706-837

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.
Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardsse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Gespecialiseerden in de industrie

De reeds geruime tijd heersende spanning op de arbeidsmarkt heeft de deelmarkt voor personeel met een gespecialiseerde opleiding niet onberoerd gelaten. Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft in het ook hier heersende tekort aan arbeidskrachten aanleiding gezien om van deze deelmarkt een momentopname te maken per ultimo maart 1955. Door omstandigheden buiten de macht van genoemd bureau kon deze opname niet dan met aanzienlijke vertraging worden ontwikkeld en eerst in januari jl. worden afgedrukt ¹⁾. Ook staat slechts een deel der op deze markt een rol spelende partijen erop, nl. alleen industriële ondernemingen en hun werknemers en hiervan slechts die, welke ook in de Algemene industriestatistiek voorkomen ²⁾.

Van de rond 8.800 ondernemingen, die op deze partiële arbeidsmarkttopname zijn afgebeeld, bleken er ongeveer 2.900 personeel met in nevenstaand staatje vermelde opleidingen — waaronder ca. 5.000 academici — in dienst te hebben. Zoals mocht worden verwacht waren deze gespecialiseerden in hoofdzaak werkzaam in grote ondernemingen. Het percentage der in de industrie werkzaam, dat in dienst was van ondernemingen met 200 man personeel en meer, liep nl. voor de diverse opleidingscategorieën uiteen van 75 tot 90. Alleen de lieden met een bedrijfseconomische en administratieve opleiding vielen buiten deze „range”: bijna 20 pCt. hunner bleek te werken in bedrijven met 10 tot 50 man personeel, ruim 25 pCt. in ondernemingen met 50 tot 200 man, terwijl de ondernemingen met 200 man of meer

¹⁾ „Personeel met gespecialiseerde opleiding in de industrie; bezetting en tekort ult. maart 1955”, Maandstatistiek van de nijverheid, januari 1956.

²⁾ Het bouwbedrijf, het ambacht, de industrieën met minder dan tien man personeel en de niet-industriële vestigingen — bijv. een elders gevestigde centrale administratie — van industriële ondernemingen waren niet bij het onderzoek betrokken, evenmin als elektriciteits-, gas- en waterleidingbedrijven, die uitsluitend distributiebedrijf zijn.

55 pCt. dézer specialisten voor hun rekening namen.

Ingenieurs, middelbaar technici en natuurwetenschappelijke doctorandi waren voor 70 pCt. in twee bedrijfstakken, nl. de metaal- en de chemische industrie geconcentreerd. In deze industrieën werkte bovendien 60 pCt. der analysten. Van oktober 1950 tot maart 1955 is het aantal ingenieurs en doctorandi in de natuurwetenschappen, dat in de industrie zijn brood verdient, gestegen met 25 à 30 pCt.; het aantal M.T.S.'ers met 15 à 20 pCt. Deze stijgingen zijn aanmerkelijk groter dan die van

het aantal arbeiders en van de totale personeelsbezetting in de industrie, welke gedurende dezelfde periode resp. 5 en 8 pCt. bedroegen.

Het tekort aan technisch gediplomeerden is, zoals het staatje doet zien, absoluut en relatief groter dan dat aan meer administratief gespecialiseerden. Met name de studierichtingen werktuigbouwkunde en elektrotechniek werden veel gevraagd. Vooral de metaal- en de chemische industrie hadden met grote tekorten aan technisch personeel te kampen: 80 pCt. van het totale tekort aan ingenieurs en M.T.S.'ers en 75 pCt. van dat aan analysten werden

den door deze twee bedrijfstakken gemeld.

Opmerkelijk is, dat de door de industrie gevraagde medewerkers grotendeels bestemd waren ter voorziening in vacatures, ontstaan door uitbreiding van het bedrijf. Bij de tekorten aan industrie-arbeiders, waarnaar het C.B.S. ieder kwartaal een onderzoek instelt, doet zich in dezen het omgekeerde voor: hier overwegen nl. de tekorten uit hoofde van bestaande vacatures in zeer sterke mate. Tenslotte bleek het aantal dergenen, die niet voor hun taak berekend werden geacht en deswege vervangen zouden moeten worden, gelukkig zeer gering te zijn: voor alle betrokken groepen tezamen beliep dit aantal iets meer dan 1 pCt. van de totale bezetting.

Personeel met gespecialiseerde opleiding in de industrie.

Opleiding	Bezetting met gespecialiseerden.	Tekorten aan gespecialiseerden				Bovendien gewenst voor vervanging minder geschikt
		Nog te plaatsen				
		in bestaande vacatures	i.v.m. uitbreiding	totaal	in pCt. van de bezetting	
Ingenieur	2.916	157	215	372	13	35
Doct. natuurwetensch. ...	783	35	47	82	11	16
Doct. rechtswetensch. ...	404	7	9	16	4	1
Doct. economie a)	578	8	20	28	5	4
Andere acad. opl.	268	7	5	12	5	1
Dag-M.T.S.	9.193	658	736	1.394	15	126
Analyst(e)	1.705	94	91	185	11	26
Administr. of bedrijfs-econ. opleiding b) ..	4.344	85	70	155	4	39
Accountant c) d)	120	4	3	7	6	—
Sociale werkers d)	282	23	9	32	11	2

a) Inclusief academisch gevormde accountants (V.A.G.A.).

b) M.O. handelswetenschappen; S.P.D.; M.B.A. en gedeeltelijke studie N.I.v.A.

c) V.A.G.A. en N.I.v.A.; de V.A.G.A.-accountants zijn ook begrepen in de gegevens der economen.

d) Uitsluitend in ondernemingen met 50 en meer man personeel.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Gespecialiseerden in de industrie	231	De wereldscheepsbouw in 1955, door C. Vermey	242
De Stichting en de ruimte, door Drs. J. W. de Pous	233	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ..	244
De liquiditeit der spaarinstellingen, door Drs. H. W. J. Bosman	236	De Belgische geld- en kapitaalmarkt in januari en februari 1956, door Dr. L. Delmotte	245
Aanvullende wijzigingen van de Beleggingswet, door Drs. F. L. G. Slooff	241		

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Drs. J. W. DE POUS, De Stichting en de ruimte.

In dit artikel wordt uiteengezet langs welke weg de partijen in de Stichting van den Arbeid volledige overeenstemming hebben kunnen bereiken over een verhoging van de loonsom. Behandeld worden o.a. de oorzaken van het stroeve verloop der loononderhandelingen in de Stichting; de berekeningen van de door de Stichting ingestelde technische commissie en de verschillen, die ondanks de overeenstemming t.a.v. de voor 1955 en 1956 berekende achterstand, nog tussen de partijen bestonden over de loonmaatregelen, welke dienden te worden getroffen om deze achterstand weg te werken. In de suggestie van regeringszijde werd getracht aan de wederzijdse bezwaren tegemoet te komen. Door deze suggestie, waarin op wél zeer kundige wijze de noodzakelijke coördinatie in de loonvorming is gecombineerd met een maximum aan waarborgen voor het handhaven van prijsstabiliteit, konden de partijen overeenstemming bereiken. Schr. wijst erop, dat deze grootste loonoperatie sedert de bevrijding zware eisen aan onze economie zal stellen. Er is echter z.i. geen reden tot wanhopen aan een gunstig resultaat. In de eerste plaats zijn de ervaringen in het verleden gunstig: terwijl de loonsom in 1954 en 1955 met resp. 11 en 6 pCt. steeg, nam het prijsindexcijfer van het verbruik slechts met resp. 3 en 2 pCt. toe. In de tweede plaats mag men vertrouwen, dat het verantwoordelijkheidsgevoel en de zelfbeperking, welke werkgevers en werknemers in het verleden aan de dag hebben gelegd, ook in de toekomst een belangrijke bijdrage zullen leveren tot het realiseren van de doeleinden der economische en sociale politiek.

Drs. H. W. J. BOSMAN, De liquiditeit der spaarinstellingen.

Gedurende de laatste jaren hebben de zgn. spaarbank- en boerenleenbankrekeningen onder de liquiditeiten der spaarinstellingen een belangrijke rol gespeeld. Deze rekeningen zijn ingesteld nadat de Nederlandsche Spaarbankbond er bij de Minister van Financiën op aan had gedrongen de spaarbanken op enigerlei wijze in hun liquiditeits- en rentabiliteitszorg tegemoet te komen. Schr. behandelt het karakter dezer rekeningen en de mate waarin de spaarinstellingen van de aangeboden regeling gebruik hebben gemaakt. Tegen het einde van 1953 heeft de Minister de regeling opgezegd, niet omdat hij haar wilde beëindigen, maar omdat hij de gelegenheid wilde hebben de rente te verlagen, hetgeen dan ook m.i.v. 1955 plaatsvond. Enige maanden geleden is opnieuw een verlaging toegepast. Schr. gaat na hoe de spaarinstellingen op deze verlaging kunnen reageren. Omtrent de op de boerenleenbankrekening door de Schatkist betaalde rente zijn bij de behandeling van de begroting 1956 in de Tweede Kamer door een lid opmerkingen gemaakt. Het betreffende lid sprak over privileges aan boerenleenbanken, over exceptionele rente en over subsidiëring. Schr. brengt tegen deze opmerkingen enkele argumenten te berde, die hem tot de conclusie voeren, dat de Overheid niet kan worden verweten hier zonder meer een subsidie te hebben verleend.

Drs. F. L. G. SLOOFF, Aanvullende wijzigingen van de Beleggingswet.

In een eerste nota van wijziging op het wetsontwerp tot wijziging van de Beleggingswet is voorgesteld art. 438 B.W. zodanig te redigeren, dat de uitbreiding van de

beleggingsmogelijkheden tot aandelen niet geldt voor de door voogden en curatoren beheerde vermogens van minderjarigen en onder curatele gestelden. Door in het ontwerp alsnog in te lassen, dat voortaan mede „in ter beurze van Amsterdam genoteerde participatiebewijzen in ter beurze van Amsterdam genoteerde aandelen in overeenkomstig de Nederlandse wet opgerichte maatschappijen” belegd zal mogen worden. Deze toevoeging is volgens schr. een „dode mus”, want ter beurze van Amsterdam is geen enkel participatiebewijs genoteerd van een depôt, dat uitsluitend uit aandelen van overeenkomstig de Nederlandse wet opgerichte maatschappijen bestaat. Schr. betoogt, dat het de voorkeur zou hebben verdiend de beleggingsmogelijkheden te verruimen tot alle op het Damrak genoteerde waarden.

C. VERMEY, De wereldscheepsbouw in 1955.

De scheepsbouw in de verschillende landen kan op een alleszins bevredigend jaar terugzien. Tal van nieuwe bouwopdrachten voor vracht- en tankschepen werden geplaatst en de grote werven zijn vrijwel zonder uitzondering gedurende de eerstvolgende vier jaren van voldoende werk voorzien. Engeland nam in de scheepsbouw nog steeds de eerste plaats in en Nederland de vierde. Noorwegen is nog steeds één der belangrijkste opdrachtgevers, terwijl de snelle opbouw der koopvaardijvloot in Duitsland, Japan en Italië eveneens opvallend is. Het aandeel der tankschepen in de op 31 december jl. in aanbouw zijnde vloot bedroeg 39,7 pCt. Met de belangrijk gestegen bouwpreizen zijn het afgelopen jaar ook de prijzen van tweedehands schepen vrij aanzienlijk gestegen.

— SOMMAIRE —

Drs. J. W. DE POUS, La Fondation du Travail et la „marge”.

A la suite de la suggestion du Gouvernement dans laquelle la coordination nécessaire dans la formation des salaires est combinée avec un maximum de garanties pour le maintien de la stabilité des prix, les parties dans la Fondation du Travail ont pu arriver à un accord complet. L'auteur expose en détails de quelle façon cela s'est passé.

Drs. H. W. J. BOSMAN, La liquidité des établissements d'épargne.

Quelques observations faites à la Chambre des Députés au sujet de ce que l'on appelle le compte des crédits agricoles auprès du Trésor ont donné lieu à l'auteur d'examiner de plus près la question de ce compte et du compte analogue des caisses d'épargne.

Drs. F. L. G. SLOOFF, Modifications complémentaires de la Loi portant sur les Investissements.

Dans notre édition du 9 novembre dernier l'auteur a attiré l'attention sur quelques inconvénients à invoquer contre le projet de loi tendant à une modification de la Loi portant sur les Investissements. Dans deux mémoires modificatifs le Ministre a essayé de supprimer ces inconvénients. L'auteur entre en détails sur ces mémoires.

C. VERMEY, Les constructions navales dans le monde pendant 1955.

Les chantiers navals dans les différents pays ont eu une année satisfaisant à tous égards. Nombre de nouvelles commandes de construction furent passées et pour les quatre années à venir les grands chantiers sont presque sans exception pourvus de suffisamment de travail.

De Stichting en de ruimte

De verschillende communiqués en verklaringen, welke in de afgelopen weken van werkgevers- en werknemerszijde aan de pers zijn verstrekt, hebben niet direct de indruk gewekt, dat de jongste loononderhandelingen in de Stichting van den Arbeid een bijzonder vlot verloop hebben gehad. De oorzaken van het stoeve verloop dezer onderhandelingen waren van verschillende aard. Terwijl het afbreken van het overleg op 10 februari jl. waarschijnlijk vooral moet worden gezocht in een misverstand, voortvloeiende uit een niet in alle opzichten even duidelijk verzoek van regeringszijde om in een bepaald stadium der besprekingen contact met de Regering op te nemen, kan de impasse, waarin de besprekingen op 2 maart kwamen te verkeren, slechts worden verklaard uit een belangrijk verschil in opvatting tussen werkgevers en werknemers zowel met betrekking tot de economische mogelijke en sociaal verantwoorde verhoging der looninkomens als de wijze, waarop deze verhoging in de praktijk zou moeten worden geëffectueerd. Hierbij deed zich bovendien de moeilijkheid voor, dat de ingediende voorstellen, zowel door werkgevers als werknemers, werden gezien als „uiterste” voorstellen, welke hun rechtvaardiging vonden in de aanvankelijk in de Sociaal-Economische Raad en later in een technische commissie van de Stichting opgestelde berekeningen inzake de achterstand in de ontwikkeling der looninkomens, waardoor praktisch geen ruimte voor „onderhandelen” was opengelaten.

De tendentie in de Nederlandse loonpolitiek, om de marge voor het meer „subjectieve” onderhandelen te beperken door foetsing van de feitelijke en/of verwachte ontwikkeling van bepaalde economische grootheden aan objectieve criteria voor een economisch en sociaal verantwoorde inkomensverdeling behoeft overigens niet te worden betreurd, ook al bleek het aanvankelijk niet mogelijk deze relatief nauwe marge, waarin alle sociale spanningen als het ware werden geconcentreerd, te overbruggen. Zelfs indien de meer „wetenschappelijke” benadering van het loonvraagstuk — zoals in het rapport van de S.-E.R. en de nadere uitwerking daarvan in de Stichting geschiedde — elk der partijen in zijn standpunt zou hebben gestijfd en tot een zekere hardheid des harten aanleiding zou hebben gegeven, het feit, dat een suggestie van regeringszijde voor partijen voldoende was om in zeer goede verstandhouding tot volledige overeenstemming te geraken, moge een aanwijzing vormen voor de juistheid van deze aanpak. Dat de Stichting van den Arbeid in feite slechts drie vergaderingen heeft nodig gehad om, zij het hierin gesteund door een zeer waardevolle suggestie van de zijde der Regering (het moge hier nogmaals uitdrukkelijk worden herhaald), overeenstemming te bereiken over een verhoging van de loonsom — naast de te verwachten verhoging van de loonkosten van ongeveer 300 miljoen gulden ten gevolge van uitbreiding der vakantierechten en verbetering van andere secundaire arbeidsvoorwaarden — met circa 700 miljoen gulden ¹⁾, hield ongetwijfeld in belangrijke mate verband met het door de S.-E.R. ingestelde onderzoek naar de economische situatie in ons land, ongeacht welke gerechtvaardigde kritiek op dit S.-E.R.-rapport ook overigens moge worden uitgeoefend.

¹⁾ Een gedeelte van dit bedrag — nl. circa 450 miljoen gulden — zal door een zekere spreiding in de tijd van de herziening der c.a.o.'s en bindende regelingen volgens een ruwe schatting slechts voor circa 60 pCt. tot uitdrukking komen in de loonsom over 1956.

De verschillen in berekening van de achterstand.

In een vorig artikel zijn wij nader ingegaan op de vier berekeningen in het S.-E.R.-rapport betreffende de achterstand in het werknemersinkomen ²⁾. De schema's I en II vonden vooral steun in de kring der kroonleden, terwijl de schema's IIIA en IIIB de zienswijze van resp. de werknemers en van een deel der werkgevers vertolkten.

De berekeningen in de eerstgenoemde schema's, waarbij wordt uitgegaan van de verhouding tussen het nationale inkomen per hoofd en de loonsom per werknemer in de periode 1949-1952, sluiten aan bij die in de S.-E.R.-nota 1954. In deze nota werd de periode 1949-1952 — naast elk der jaren 1949-1952 afzonderlijk — gebezigd voor de berekening van de in 1954 bestaande achterstand in de loonontwikkeling. In de schema's IIIA en IIIB wordt uitgegaan van een door de Stichting van den Arbeid aanbevolen basis, nl. van het nationale inkomen in 1954 en de stand van het looninkomen per 1 oktober 1954.

In de Stichtingsvergadering van 29 februari werd aan de werkgevers de vraag gesteld, of zij bereid waren deze in 1955 aanbevolen basis-„periode” als uitgangspunt te nemen voor het verdere overleg. De werkgevers verklaarden zich in antwoord op deze vraag bereid „dit overleg te baseren op de Stichtingsaanbeveling, ten einde op deze wijze te komen tot een cijfermatig uitgangspunt voor een Stichtingsvoorstel ten aanzien van het thans te volgen loonpolitieke beleid. Dit betekent, dat nader bezien moeten worden de schema's IIIA en IIIB van het S.-E.R.-rapport en de verschilpunten daartussen, met inbegrip van de vertragsfactor”. Een door het Stichtingsbestuur ingestelde technische commissie slaagde erin om in slechts twee zittingen over de controversiële punten volledige overeenstemming te bereiken; het resultaat van de commissie werd door de Stichting aanvaard als cijfermatig uitgangspunt bij de voortzetting van de loonbesprekingen.

Het moet ten zeerste worden betreurd, dat deze overeenstemming over interpretatie en uitwerking van de Stichtingsbasis door het ontijdig beëindigen van het overleg in de commissie voor de lonen en prijzen, niet reeds werd verkregen bij de voorbereiding van het S.-E.R.-rapport, dat — niet geheel ten onrechte — een slechte pers heeft gehad en het aanzien van de Raad heeft geschaad. Ware zulks geschied, dan zou eenstemmigheid in de Raad over de kwantificering van de achterstand in de loonontwikkeling geenszins tot de onmogelijkheden hebben behoord. In ieder geval zouden de in de Raad bestaande verschillen aanzienlijk zijn gemitigeerd en zou de niet geheel ongemotiveerde kritiek, welke door een deel van de Raad werd uitgeoefend op de Stichtingsbasis en de uitwerking hiervan in schema IIIA, althans ten dele, ongeschreven kunnen zijn gebleven.

Door het beraad in de Stichting zijn in ieder geval de in ons land circulerende berekeningen over de achterstand in de loonontwikkeling feitelijk tot twee gereduceerd, nl. de door vele kroonleden in de S.-E.R. voorgestane berekening, waarbij wordt uitgegaan van de basisperiode 1949-1952 en de door de Stichting van den Arbeid uit de op de basis-„periode” 1954 gebaseerde schema's IIIA en IIIB afgeleide cijferopstelling. Op de wijze, waarop de door de Stichting ingestelde technische

²⁾ „De S.-E.R. en de ruimte” in „E.-S.B.” van 22 februari 1956, blz. 149 e.v.

commissie tot deze opstelling is gekomen, moge vervolgens worden ingegaan.

Berekeningen technische commissie.

Wat betreft de interpretatie en toepassing van de door de Stichting in 1955 gedane aanbeveling met betrekking tot de basisperiode werd overeengekomen uit te gaan van een *normale vertraging in de aanpassing van de lonen* aan de stijging van het nationale inkomen van zes maanden. Het aanvaarden van 1 juli als theoretische datum voor de loonaanpassing houdt in, dat voor de vaststelling van de achterstand in de loonontwikkeling op jaarbasis, de in schema IIIA voor de jaren 1955 en 1956 geconstateerde achterstand dient te worden verminderd met de helft van de procentuele stijging van het nationale inkomen in genoemde jaren ³⁾.

Bij de berekeningen, uitgaande van de aldus nader gepreciseerde Stichtingsbasis, waren in de S.-E.R. nog een viertal controversiële punten aan de dag getreden.

In de eerste plaats leidde de in 1954 bestaande discrepantie tussen *het prijsindexcijfer* van de kosten van levensonderhoud en van de nationale bestedingen (resp. van het nationale inkomen), welke naar het oordeel van de werkgevers ten onrechte was verdisconteerd in de Stichtingsbasis en alsnog correctie vereiste, tot een verschil van 1 pCt. tussen de schema's IIIA en IIIB. Het betreft hier de vraag, of bij de berekening van een eventuele achterstand in het looninkomen moet worden uitgegaan van de reële inkomensontwikkeling, zoals door de werknemers steeds is bepleit, dan wel van de nominale ontwikkeling, zoals door de werkgevers bij de opstelling van het jongste S.-E.R.-rapport is verdedigd.

Van werkgeverszijde verklaarde men zich bereid de Stichtingsbasis ongecorrigeerd te aanvaarden en af te zien van de in schema IIIB aangebrachte correctie. Overigens zal aan werknemerszijde ongetwijfeld begrip voor deze correctie hebben bestaan, daar de technische commissie overeenkwam bij haar berekening van de achterstand in de jaren 1955-1957 uit te gaan van de ontwikkeling der *nominale* inkomens en niet van die der reële inkomens, welke aan de opstelling van de Stichtingsbasis ten grondslag heeft gelegen.

Het tweede verschilpunt betrof de relatieve positieverbetering van de werknemers bij realisering van de mogelijkheid tot *verlenging van de vakantieduur* met drie dagen, welke zal leiden tot een verhoging van de loonkosten met circa 1 pCt. De S.-E.R. merkte hieromtrent op, dat het moeilijk is deze welvaartsvermeerdering in de vorm van vrije tijd kwantitatief te berekenen, terwijl men voorts ter bepaling van de relatieve positieverbetering ook voor andere groepen van de bevolking het vrijetijds-element in de calculatie zou moeten betrekken en bovendien de vraagstukken, die samenhangen met overwerk, e.d. niet buiten beschouwing zou kunnen laten. Deze uitspraak was voor de voorstanders van schema IIIA aanleiding deze verbetering in de reële inkomenspositie der werknemers niet in de berekeningen te betrekken. Anderzijds meenden de aanhangers van schema IIIB, dat bij de berekening van de achterstand deze welvaartsverbetering wel in aanmerking diende te worden genomen. De technische commissie besloot deze verbetering voor de helft in rekening te brengen en te stellen op $\frac{1}{2}$ pCt. van de totale loonsom.

³⁾ Voor het jaar 1955 zou dit hebben geleid tot een vermindering van de berekende achterstand met 3,9 pCt. Daar deze „standaard“-vertraging in de loonaanpassing slechts ten dele toepasselijk werd geacht voor de zgn. autonome loonstijgingen werd voor genoemd jaar een aftrekpercentage van 3,5 aangehouden.

Het derde verschilpunt werd op overeenkomstige wijze opgelost. De voorstanders van schema IIIA gingen bij de schatting van het nationale inkomen in 1957 uit van een *volledige doorberekening* van de bij de invoering der ouderdomsverzekering en huurverhoging te verwachten loonsverhoging, terwijl in schema IIIB geen enkele doorberekening werd verondersteld. Besloten werd bij de raming van het nationale inkomen voor 1957 ervan uit te gaan, dat eerdergenoemde loonsverhoging voor de helft zal worden doorberekend.

Ten aanzien van het vierde controversiële punt betreffende *de lastenverdeling der komende huurverhoging*, waarover in de S.-E.R. reeds een naar onze mening niet direct gelukkige uitspraak was gevallen, werd door de technische commissie geen beslissing genomen.

Berekening van de procentuele achterstand in de loonontwikkeling uitgaande van de door de Stichting van den Arbeid aanbevolen basis (nationaal inkomen 1954 en loonsom per 1 oktober 1954 = 100)

Jaar	Schema IIIA S.-E.R.-rapport	Schema IIIB S.-E.R.-rapport	Schema technische commissie St. v. d. Arb.
1955	6,0	— 0,9	2,5
1956	4,7	— 0,3	2,2
1957	1,8	— 5,4	0,7 b)
id. gecorr.	3,1 a)	— 4,1 a)	1 of 2 c)

a) Volgens een deel van de Raad dient de komende huurverhoging ten laste van de gehele beroepsbevolking te worden gebracht, in verband waarmee deze percentages met 1 pCt. moeten worden verminderd.

b) Voor de schatting van een eventuele achterstand in de loonsom in 1957 op jaarbasis zou dit percentage — evenals het gecorrigeerde cijfer voor 1957 — dienen te worden verminderd op grond van de overeengekomen „standaard“-vertraging in de loonaanpassing. De technische commissie achtte het evenwel niet opportuun dit aftrekpercentage reeds op dit moment te kwantificeren.

c) De commissie deed geen uitspraak over de wijze, waarop de lasten van de huurverhoging dienen te worden verdeeld.

Blijkens de tabel werd op grond van dit nader beraad in de boezem van de Stichting bij het verdere overleg in de Stichting uitgegaan van een achterstand in de loonsom op jaarbasis in de jaren 1955-1957 van resp. 2,5 pCt., 2,2 pCt. en 1 of 2 pCt., waarbij laatstgenoemde percentages voor 1957 nog dienen te worden verminderd met een door de technische commissie niet nader gekwantificeerd percentage in verband met een normale vertraging in de loonaanpassing.

De verschillen tussen de loonvoorstellen.

Ondanks de overeenstemming ten aanzien van de voor 1955 en 1956 berekende achterstand bleven partijen van mening verschillen over de loonmaatregelen, welke dienen te worden getroffen om deze achterstand weg te nemen.

Wat betreft de compensatie van de voor 1955 geconstateerde achterstand liepen de meningen niet ver uiteen. Beide partijen stonden een uitkering ineens voor, zij het dat de voorgestelde percentages (3 en 4 pCt.) een geringe divergentie te zien gaven.

De moeilijkheden betroffen met name de compensatie van de voor 1956 geschatte achterstand in de loonsom van 2,2 pCt. (op jaarbasis). Hierbij laten zich verschillende mogelijkheden denken: Zowel een loonsverhoging van 2,2 pCt. per 1 januari, als van 4,4 pCt. per 1 juli, als van 26,4 pCt. per 1 december zal leiden tot een verhoging van de loonsom op jaarbasis met 2,2 pCt. Voor de stand van het loonniveau per 1 januari 1957 is de keuze uiteraard niet zonder betekenis. Van werkgeverszijde werd gevreesd, dat de werknemersvoorstellen — hoewel deze de loonsom

(Advertentie)

AMSTLEVEN

Levensverzekering

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**

voor 1956 op jaarbasis misschien niet meer zouden verhogen dan met 2,2 pCt. — in een stijging van het loonniveau met circa 6 à 7 pCt. zouden resulteren, waardoor ernstige moeilijkheden bij de invoering van de ouderdomsvoorziening en de huurverhoging in begin 1957 zouden ontstaan. Aan werknemerszijde was men van mening, dat de werkgeversvoorstellen de loonsom voor 1956 met minder dan 2,2 pCt. zouden verhogen en derhalve onvoldoende waren om de geschatte achterstand weg te nemen.

Een meer principieel verschil betrof de wijze waarop de loonsverhoging zou moeten worden gerealiseerd. Aan werkgeverszijde bestonden onoverkomelijke bezwaren tegen een verlegging van de door de toetsende organen gehanteerde richtlijnen, omdat werd gevreesd, dat zulk een verlegging in feite een algemene loonronde en een aantasting van het prijsstabilisatiebeleid zou betekenen.

Van werknemerszijde was men van oordeel, dat een opvulling van de geconstateerde achterstand uitsluitend langs de weg van de differentiatie tot te grote verschillen in beloning tussen de werknemers in de verschillende bedrijfstakken zou leiden, waardoor de gewenste coördinatie in de lonen in gevaar zou worden gebracht.

In de suggestie van regeringszijde gedaan werd getracht aan de wederzijdse bezwaren tegemoet te komen. Formeel gezien zou kunnen worden verdedigd, dat de Regering hierbij aansluiting heeft gezocht bij het werkgeversvoorstel door de suggestie van een uitkering ineens van maximaal 3 pCt. en een differentiatiemogelijkheid van 0-6 pCt. (de werkgevers stelden een differentiatie voor van gemiddeld maximaal 3 pCt). Tegen een verhoging van de richtlijnen werd bezwaar gemaakt, omdat zulk een verhoging een automatische doorberekening van de gestegen loonkosten in de prijzen pleegt te impliceren. De eis werd gesteld, dat de verhoging van de loonkosten geen wezenlijke aantasting van de prijsstabilisatiepolitiek mag betekenen.

In verband hiermede werden de navolgende voorwaarden aan de gesuggereerde loonmaatregelen verbonden:

1. De uitkering ineens over 1955 van maximaal 3 pCt. van het jaarloon dient uit de winst te geschieden, terwijl enige spreiding in de tijd van de uitbetaling wenselijk wordt geacht ten einde een plotselinge uitzetting van de consumptieve uitgaven te voorkomen.
2. Een verhoging van lonen en andere arbeidsvoorwaarden zal slechts dan door het College van Rijksbemiddelaars worden goedgekeurd, indien hieruit geen prijsverhoging voortspuit. Een belangrijke uitzondering hierop vormt echter de bepaling, dat indien de voorstellen niet verder gaan dan een verhoging der lonen met 3 pCt. in gehele of gedeeltelijke doorberekening in de prijzen kan worden berust, indien aan de Minister van Economische Zaken of Landbouw kan worden aangetoond, dat zonder deze doorberekening de loonsverhoging beslist onmogelijk zou zijn.

3. De verhoging van de lonen en andere arbeidsvoorwaarden dient in de tijd te worden gespreid.

Door de in sub 2 vermelde uitzondering werd materieel gezien het werknemersvoorstel betreffende een verlegging van de richtlijnen met 3 pCt. dicht benaderd, omdat immers verwacht mag worden, dat in de praktijk de „eerste” 3 pCt. vrij algemeen zal worden gerealiseerd. Daar de toepassing van deze 3 pCt. in de marginale bedrijfstakken niet langer is gebonden aan één van de meest essentiële voorwaarden voor de differentiatie in de loonvorming — een gunstige rentabiliteitspositie, waardoor geen prijsstijging behoeft op te treden, — kan worden gesteld, dat de differentiatiemogelijkheid in de primaire lonen in feite is beperkt tot 3 pCt. Daarnaast is, zoals bekend, nog een differentiatie van eveneens 3 pCt. in bepaalde secundaire arbeidsvoorwaarden (o.a. in de vakantierechten) mogelijk.

Conclusie.

Wij wezen er reeds op, dat door de suggestie van de Regering, waarin op wel zeer kundige wijze de noodzakelijke coördinatie in de loonvorming is gecombineerd met een maximum aan waarborgen voor het handhaven van prijsstabiliteit, partijen in de Stichting van den Arbeid volledige overeenstemming konden bereiken.

De vraag mag worden gesteld, of met een mogelijke verhoging van de loonsom in 1956 met niet minder dan circa 1 miljard gulden niet te hoog is gegrepen. Met alle achting voor de vele berekeningen door S.-E.R. en Stichting gemaakt, zal uiteindelijk de praktijk moeten leren, in hoeverre de jongste loonpolitieke maatregelen verenigbaar zijn met de gestelde doeleinden der economische politiek. Hoge eisen zullen ongetwijfeld worden gesteld aan het handhaven van een stabiel prijsniveau, wanneer men bedenkt dat — naast de uitkering ineens van 3 pCt. — het loonpeil in ons land in 1956 een verhoging van circa 8 à 9 pCt. zal ondergaan, nl. met:

- 3 pCt. vanwege de uitbreiding van de vakantierechten;
- 4 à 5 pCt. vanwege de opengestelde mogelijkheid tot differentiatie in de primaire lonen;
- 1 pCt. vanwege de zgn. autonome loonstijgingen.

Wanneer men ten slotte bedenkt, dat bij volledige compensatie van de door de werknemers te betalen premie voor de ouderdomsvoorziening en van de stijging van het prijsindexcijfer van de kosten van levensonderhoud door een verdere huurverhoging in begin 1957 een loonsverhoging van circa 4 à 5 pCt. noodzakelijk zal zijn, behoeft het geen nader betoog, dat deze grootste loonoperatie sinds de bevrijding zware eisen zal stellen aan de Nederlandse economie.

Onzes inziens bestaat er evenwel geen reden te wanhopen aan een gunstig resultaat. In de eerste plaats moge gewezen worden op de ervaringen in de afgelopen jaren. Terwijl de loonsom in 1954 en 1955 ten opzichte van het voorafgaande jaar met resp. 11 pCt. en 6 pCt. steeg, nam het prijsindexcijfer van de consumptie van gezinnen in genoemde jaren slechts met resp. 3 pCt. (met inbegrip

van de huurverhoging) en 2 pCt. toe, waardoor het reële looninkomen steeg met resp. 8 en 4 pCt.

In de tweede plaats mag men vertrouwen, dat het verantwoordelijkheidsgevoel en de zelfbeperking, welke de Nederlandse werkgevers en werknemers — zowel individueel als in organisatorisch verband — in het verleden aan de dag hebben gelegd, ook in de toekomst een belangrijke bijdrage zullen leveren tot het realiseren van de doeleinden der economische en sociale politiek. De centrale werkgeversorganisaties deden reeds een krachtig beroep op hun leden mede te werken aan de stabilisatie van het prijsniveau. De centrale werknemersorganisaties hebben in de Stichting van den Arbeid de categorische verklaring afgelegd, dat „indien zulks onverhoopt en tegen de stellige verwachting der vakcentralen in uit hoofde van de economische ontwikkeling noodzakelijk mócht blijken, zij bereid zijn tegenover de leden hunner organisaties te verdedigen, dat voor invoering der ouderdomsverzekering een offer moet worden gebracht in de vorm van niet volledige compensatie van de premie”. Men zou stellig de arbeidersvakbeweging onrecht doen, wanneer men aan deze verklaring, als zijnde niet voor realisatie vatbaar, met een schouderophalen voorbij zou gaan. Misschien is dit offer in een periode, waarin de welvaart, ook voor de werknemers, belangrijk is toegenomen, gemakkelijker tegenover de leden te verdedigen dan de noodzaak van een reële inkomensverlaging van 5 pCt. op een tijdstip, dat het loon is gebaseerd op een

zeker minimum consumptiepakket, zoals in 1951 bij de invoering van de 5 pCt. consumptiebeperking het geval was. Bovendien dient men te bedenken, dat dit offer, in tegenstelling tot 1951, zou worden gebracht voor het verwerven van een wel zeer belangrijk sociaal goed, waarvan om psychologische redenen de grote betekenis juist door het brengen van een offer misschien beter tot zijn recht zou komen en derhalve reeds hierom overweging zou hebben verdiend. Dit offer zou van waarlijk nationale betekenis worden, indien mede hierdoor een verder uitstel van de uiterst urgente huurverhoging zou kunnen worden voorkomen.

Moge in deze gezindheid door samenwerking tussen Overheid, werkgevers en werknemers de stijging van het prijsniveau ten gevolge van de jongste loonmaatregelen tot circa 1 pCt. beperkt blijven, opdat in dit jaar een reële verbetering in de inkomenspositie der werknemers van ongeveer 8 pCt. zal worden bereikt. Hierdoor zou een verhoging van het reële inkomen der werknemers in de jaren 1954, 1955 en 1956 van niet minder dan 20 pCt. worden verkregen ⁴⁾.

Wij spreken ten slotte de hoop uit, dat de Stichting van den Arbeid met of zonder aanbevolen Stichtingsbasis althans voorlopig weer zal blijven functioneren.

⁴⁾ Zou men ook de zwarte loonbetalingen, welke in het afgelopen jaar volgens van officiële zijde verstrekte schattingen op circa 3 pCt. kunnen worden gesteld, in de berekeningen wens te betrekken, dan bedraagt de stijging van het reële werknemersinkomen in genoemde jaren zelfs circa 23 pCt.

De liquiditeit der spaarinstellingen

Algemene beschouwing.

Enige opmerkingen in de Tweede Kamer over de zgn. boerenleenbankrekening bij 's Rijks Schatkist zijn aanleiding geweest om deze rekening en de daarmee nauw verwante spaarbankrekening eens nader te bezien, zulks in het licht van de liquiditeit der spaarinstellingen in het algemeen.

Onder spaarinstellingen wordt hier verstaan: de Rijkspostspaarbank, de algemene spaarbanken en de boerenleenbanken. De laatstgenoemde instellingen houden zich, zoals bekend, ook bezig met de kredietverlening aan de land- en tuinbouw, doch aangezien haar vreemde middelen voor het overgrote deel uit spaargelden bestaan (ult. 1954 ruim 2.000 miljoen gulden, tegenover 480 miljoen creditsaldi e.d.) ligt het voor de hand met de Rijkspostspaarbank en de algemene spaarbanken ook de boerenleenbanken als spaarinstellingen te beschouwen, hetgeen door de Overheid ook in feite wordt gedaan. Het behoeft geen betoog dat ook andere instellingen in feite als spaarinstelling optreden (levensverzekeringmaatschappijen, pensioenfondsen, ten dele ook de algemene banken), doch het sparen is hier niet het vooropgezette doel, terwijl de structuur van deze instellingen bovendien geheel anders is dan die van de eerderbedoelde spaarinstellingen.

Voor een definitie van het begrip liquiditeit kan het beste aansluiting worden gezocht aan de begrippen „primaire” en „secundaire liquiditeiten”, zoals deze de laatste jaren in de jaarverslagen van De Nederlandsche Bank zijn gebruikt. Onder primaire liquiditeiten wordt daarbij het chartale en girale geld verstaan, onder secundaire liquiditeiten: alle vorderingen op de Overheid en

geldscheppende instellingen — in handen van andere houders dan geldscheppende instellingen — die op vrij korte termijn, zonder veel kosten en zonder belangrijk koersverlies en masse kunnen worden omgezet in geld of a pari in betaling kunnen worden gegeven ter voldoening van lopende belastingaanslagen ¹⁾. Praktisch zijn de belangrijkste onderdelen van de aldus gedefinieerde secundaire liquiditeiten: de schatkistpromessen en -biljetten, de vrije tegoeden bij de Schatkist, kortlopende vorderingen op de lagere Overheid (incl. de Bank voor Nederlandsche Gemeenten) en termijndeposito's bij banken.

Op de spaarbanken, die niet tot de geldscheppende instellingen behoren, zijn de gegeven definities zonder meer toe te passen. Ten aanzien van de boerenleenbanken, die wel tot de geldscheppende instellingen worden gerekend, kunnen de begrippen m.i. zonder bezwaar op analoge wijze worden gebruikt. (Hetzelfde geldt voor de algemene banken, die echter buiten het kader van dit artikel vallen). Wij hebben dan trouwens hetzelfde liquiditeitsbegrip als door het bankwezen in de regel wordt aangehouden, d.w.z. die activa, die of volkomen liquide zijn of na korte tijd vanzelf weer in liquide vorm beschikbaar komen.

Nu heeft bij de spaarinstellingen ook het effectenfonds een belangrijke functie in het kader der liquiditeits-handhaving; deze effecten kunnen worden verkocht en bij De Nederlandsche Bank worden beleend. In tijd van nood, d.w.z. in geval van een massale opvraging van spaargelden, is dit inderdaad een mogelijkheid om aan de nodige gelden te komen, doch voor de normale spaar-

¹⁾ Jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1954, blz. 61.

beweging kunnen de effecten m.i. niet als een liquiditeit worden beschouwd: verkoop is immers niet steeds mogelijk zonder koersverlies en belening gaat met dergelijke kosten gepaard, dat ook deze mogelijkheid niet als een voor normale omstandigheden gebruikelijke liquiditeit moet worden gezien ²⁾. Daarom zijn bij het verstrekken van de hiernavolgende cijfers alleen in aanmerking genomen de „self-liquidating” activa en niet de activa, die eventueel „shiftable”, d.w.z. afschuifbaar zijn ³⁾.

In tabel I dan zijn enkele cijfers over de liquiditeit der Nederlandse spaarinstellingen vermeld. Door het gemengde karakter van de boerenleenbanken moesten de liquiditeiten hier worden vergeleken met het totaal aan creditsaldi en spaargelden. Voorts dient te worden aangekend, dat de boerenleenbanken hier tezamen met hun centrale zijn gezien.

TABEL I

Liquiditeit der Nederlandse spaarinstellingen

(in miljoenen guldens)

Ultimo	Rijkspostspaarbank			Algemene Spaarbanken			Centrale en lokale boerenleenbanken Eindhoven			Centrale en lokale boerenleenbanken Utrecht		
	Liquiditeiten	Spaargelden	Liquiditeitspercentage	Liquiditeiten	Spaargelden	Liquiditeitspercentage	Liquiditeiten	Vreemde middelen	Liquiditeitspercentage	Liquiditeiten	Vreemde middelen	Liquiditeitspercentage
1948	415	1.445	29	198	1.041	19	211	585	36	579	1.228	47
1949	302	1.440	21	197	1.106	18	183	600	31	525	1.273	41
1950	133	1.365	10	147	1.117	13	126	622	20	402	1.260	32
1951	91	1.298	7	126	1.105	11	97	639	15	348	1.269	27
1952	143	1.338	11	125	1.190	11	147	695	21	388	1.406	28
1953	182	1.402	13	148	1.367	11	171	749	23	460	1.544	30
1954	213	1.503	14	151	1.595	9	168	823	20	433	1.666	26

Bron: jaarverslagen der betreffende instellingen, Statistiek der Spaarbanken van het C.B.S. en de gecombineerde balanscijfers der landbouwkredietinstellingen in de jaarverslagen van De Nederlandsche Bank. De cijfers van de boerenleenbanken Utrecht zijn berekend door de cijfers van de boerenleenbanken Eindhoven af te trekken van de zojuist genoemde gecombineerde balanscijfers.

Het valt in de eerste plaats op, dat de liquiditeit de laatste jaren in het algemeen lager is geworden. Kennelijk is men afgestapt van de zeer hoge liquiditeit in de jaren tot en met 1949, die nog beïnvloed werd door de noodzaak om opgewassen te zijn tegen eventuele opvraging van vrijkomende geblokkeerde tegoeden en overmakingen naar de Schatkist wegens betaling der heffingen. Daar komt voor de boerenleenbanken nog bij de noodzaak om te voorzien in de stijgende kredietvraag van land- en tuinbouw. De overgang van hoge naar lagere liquiditeit vond met name plaats van ultimo 1949 tot ultimo 1951 tijdens welke periode de spaargelden zijn gedaald of, dank zij rentebijbeschrijving, ternauwernood zijn gehandhaafd als gevolg vooral van de opvragingen na het uitbreken van het Korea-conflict.

Bij vergelijking valt het verder op, dat de liquiditeit van Rijkspostspaarbank en algemene spaarbanken niet zoveel verschilt, hetgeen in feite op een grotere liquiditeit van de Rijksinstelling wijst omdat deze het bij haar uitstaande spaartegoed en dus ook haar liquiditeit centraal kan beschouwen terwijl de cijfers van de algemene spaarbanken getotaliseerd zijn uit de cijfers der afzonderlijke instellingen, waarvan ieder voor eigen liquiditeit moet zorgen.

De cijfers van de boerenleenbanken liggen hoger dan die van de spaarbanken, hetgeen ook logisch is omdat deze liquiditeit behalve spaargelden ook tegoeden in lopende rekening (een onderdeel van het girale geld) moet dekken. Interessant is het echter om de feitelijke liquiditeit van de boerenleenbanken te vergelijken met een theoretische maatstaf, die gevonden zou kunnen

worden door 10 pCt. der spaargelden en 40 pCt. der rekening-courant-saldi te nemen. Deze vergelijking luidt voor ultimo 1954 aldus (telkens voor centrale en lokale banken gezamenlijk):

(in miljoenen guldens)	
	Eindhoven
10 pCt. der spaargelden	67
40 pCt. der creditsaldi	58
Vereiste liquiditeit	125
Feitelijke liquiditeit	168
	Utrecht
10 pCt. der spaargelden	137
40 pCt. der creditsaldi	118
	255
Feitelijke liquiditeit	433

De feitelijke liquiditeit is dus groter dan de aangenomen maatstaf vereist.

Bij de groep Eindhoven pleegt de liquiditeit lager te liggen dan bij de Utrechtse groep. Drs. De Regt heeft

dit verklaard met te wijzen op het feit dat de banken van Eindhoven zich in hoofdzaak bevinden in streken met gemengde bedrijven, waar de schommelingen in de deposito's en de uitstaande kredieten kleiner zijn dan bij de banken in de akkerbouw-, weide- en tuinbouwgebieden, die vooral het domein van de Utrechtse centrale zijn. Daarnaast wees hij er op dat de centrale Bank in Utrecht met grotere schommelingen in de door de lokale banken toevertrouwde gelden rekening moet houden omdat deze banken – hoewel steeds in overleg met de centrale bank – enigszins zelfstandiger kunnen optreden bij het doen van beleggingen dan de banken, die bij de centrale bank in Eindhoven zijn aangesloten ⁴⁾.

Aan deze overwegingen kan nog worden toegevoegd dat de spaargelden ten opzichte van de gelden in lopende rekening bij de groep Eindhoven iets meer overwegen dan bij de groep Utrecht, waardoor de vereiste liquiditeit voor het totaal der vreemde middelen bij de laatstgenoemde groep iets hoger wordt. De feitelijke liquiditeit is daarmee in overeenstemming.

De spaarbank- en boerenleenbankrekening.

Gedurende de laatste jaren hebben onder de liquiditeiten der spaarinstellingen een belangrijke rol gespeeld de zgn. spaarbank- en boerenleenbankrekeningen. Bij de algemene spaarbanken bijv. heeft deze liquiditeitsvorm het schatkistpapier bijna geheel vervangen. Het resterend gedeelte van dit artikel is aan deze voor Nederland nieuwe vorm van liquiditeit gewijd.

Nieuw is deze liquiditeit, omdat de mogelijkheid daartoe vóór 1940 niet bestond. Doch zij lag eigenlijk wel in de rede. De spaarinstellingen zullen hun secundaire

²⁾ Dit geldt uiteraard niet voor obligaties met een korte resterende looptijd. Deze zijn echter statistisch niet af te zonderen.

³⁾ Zie voor een nadere uiteenzetting van deze begrippen G. M. Verrijn Stuart: Bankpolitiek, 6e druk ('s-Gravenhage 1949), blz. 343-349 en C. F. Scheffer: Financiële instellingen (Djakarta z.j.), blz. 75-82.

⁴⁾ Drs. J. T. P. de Regt: De ontwikkeling van de landbouwkredietinstellingen in Nederland. De Economist, september 1953, blz. 25-26 van de overdruk.

liquiditeiten of bij de Overheid of bij de algemene banken moeten aanhouden. Voor de algemene banken zelf zijn de mogelijkheden voor uitzettingen bij wijze van liquiditeiten iets ruimer omdat zij ook hun kortlopende goederenkredieten, welke bij de spaarinstellingen niet voorkomen, als liquide zullen beschouwen.

In een tijd dat de algemene banken weinig nieuwe bedrijfskredieten kunnen of mogen verlenen, zoals in de eerste jaren na de oorlog, zullen zij op termijndeposito's niet een zodanige rente kunnen vergoeden dat de spaarinstellingen hun liquiditeit liever bij hen dan rechtstreeks bij de Schatkist aanhouden. De Schatkist zal dus het voornaamste liquiditeitsreservoir voor de spaarinstellingen worden en of dit dan als belegging in schatkistpapier of als storting op een rekening bij de Staat gebeurt, is een kwestie van vorm maar maakt geen wezenlijk verschil. De laatstgenoemde wijze van belegging is dan echter eenvoudiger en het is daarom logisch dat men deze vorm na de oorlog, toen het liquiditeitsprobleem een grote omvang aannam, heeft gekozen.

In 1946 namelijk heeft de Minister van Financiën aan de spaarinstellingen de mogelijkheid geopend om voor belangrijke bedragen gelden op een zgn. liquiditeitsrekening te plaatsen. Deze rekening verschaftte aan de spaarinstellingen tijdens een periode, waarin zij als gevolg van de oorlogsomstandigheden, de geldzuivering, de inning der heffingen e.d. zeer liquide waren en moesten zijn, op gelden die met een termijn van 3 maanden konden worden teruggetrokken, een rente van 2½ pCt., waardoor ook de spaarrente op een redelijk peil kon blijven. Op deze wijze was ultimo 1946 ruim 1.100 en ultimo 1947 ruim 900 miljoen gulden bij de Schatkist geplaatst. In de loop van 1948 werd de regeling echter geliquideerd. Door de Nederlandsche Spaarbankbond is in die tijd bij de Minister van Financiën er op aangedrongen om de spaarbanken „op enigerlei wijze in hun liquiditeits- en rentabiliteitszorg tegemoet te komen”⁵⁾. Dit leidde tot de instelling van een geheel nieuwe rekening, volgens welke de spaarbanken 15 pCt. van de per 1 januari van het lopende jaar bij haar uitstaande vrije spaargelden op de zgn. spaarbankrekening bij 's Rijks Schatkist konden plaatsen (met dien verstande, dat voor de berekening van de 15 pCt. tegoeden van meer dan f. 5.000 slechts voor f. 5.000 zouden worden meegerekend). Op het bedrag dat een spaarbank een vol kalenderjaar op de Spaarbankrekening zou hebben laten staan zou een rente van 2,5 pCt. worden betaald, voor bedragen die slechts een deel van het jaar op de rekening hadden uitgestaan 2 pCt. Het saldo was per de 15e van elke maand opvraagbaar.

Voorwaarde was, dat de deelnemende spaarbank een rente van tenminste 2,16 pCt. over tenminste f. 3.500 per spaarrekening zou vergoeden. (Dit was de voor de Rijks-postspaarbank geldende regeling).

Aan de beide centrale boerenleenbanken werd een overeenkomstige regeling aangeboden. Het criterium werd hier eenvoudigheidshalve gesteld op 12 pCt. van de vrije spaargelden der aangesloten boerenleenbanken per 1 januari⁶⁾. De bedoeling van de regeling was kennelijk om het de spaarinstellingen mogelijk te maken een behoorlijke spaarrente te vergoeden met behoud van een redelijke liquiditeit. Daarop wijst de voorwaarde van de minimum-spaarrente. Aan deze bedoeling heeft

de regeling wel beantwoord: de door de algemene spaarbanken vergoede rente bedroeg in 1947 2,17 pCt. van het totale tegoed; in 1948 was deze gedaald tot 2,14 pCt., doch in 1949 wederom gestegen tot 2,18 pCt.⁷⁾ Bij het boerenleenbankwezen heeft zich eenzelfde ontwikkeling voorgedaan. Van belang is verder dat in tegenstelling tot de regeling van de liquiditeitsrekening thans geen verband meer werd gelegd met de geldzuivering: het percentage dat men mocht storten had immers slechts betrekking op de vrije spaargelden.

In hoeverre hebben de spaarinstellingen van deze regeling gebruik gemaakt? De beide centrale landbouwkredietinstellingen hebben voortdurend een saldo op de rekening gehad. Bij de algemene spaarbanken heeft het aantal deelnemende banken geschommeld tussen 67 en 108 op een totaal aantal leden van de Nederlandsche Spaarbankbond van ongeveer 250. Uit de gestorte bedragen blijkt echter dat het vooral de grote spaarbanken zijn geweest, die voor de spaarbankrekening belangstelling hadden.

Omtrent deze bedragen zijn in tabel II enkele gegevens opgenomen. Voor de centrale landbouwkredietinstellingen is daarbij 12 pCt. der vrije spaargelden per de ultimo van een jaar telkens vergeleken met de stand van het saldo op de boerenleenbankrekening een jaar later. Omdat de saldi hier meestal per 1 maart werden aangevuld en dan ongewijzigd bleven tot 1 maart van het volgende jaar is deze vergelijking juist. Bij de spaarbanken is het bedrag per een jaarultimo vergeleken met de stand van de spaarbankrekening op 15 januari d.a.v. In verband met de vele mutaties op deze rekening, gevolg weer van het grote aantal deelnemende banken, is deze methode hier de beste⁸⁾.

TABEL II

Spaarbank- en Boerenleenbankrekening

(in miljoenen guldens)

Coöperatieve Centrale Boerenleenbank

Ultimo	12 pCt. der vrije spaargelden	Ultimo	Saldo boerenleenbankrekening
1948	48	1949	48
1949	56	1950	56
1950	60	1951	56
1951	63	1952	63
1952	69	1953	69
1953	74	1954	74
1954	83	1955	83

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank

Ultimo	12 pCt. der vrije spaargelden	Ultimo	Saldo boerenleenbankrekening
1948	94	1949	99
1949	110	1950	109
1950	118	1951	109
1951	121	1952	109
1952	137	1953	114
1953	151	1954	114
1954	164	1955	98

Algemene Spaarbanken

Ultimo	12 pCt. der vrije spaargelden	15 januari	Saldo spaarbankrekening
1948	106	1949	68
1949	122	1950	97
1950	129	1951	84
1951	130	1952	56
1952	143	1953	71
1953	164	1954	99
1954	191	1955	106

Bron: jaarverslagen van de beide centrale boerenleenbanken en van de Nederlandsche Spaarbankbond.

⁵⁾ Jaarverslag van de Nederlandsche Spaarbankbond 1948, blz. 6.

⁶⁾ Daarbij werd op grond van berekeningen aangenomen dat dit ongeveer dezelfde uitkomst zou geven als 15 pCt. der spaargelden, verminderd met de bedragen boven f. 5.000.

⁷⁾ Jaarverslag van de Nederlandsche Spaarbankbond 1950, blz. 9.

⁸⁾ Bij de spaarbanken is 15 pCt. van de vrije spaargelden het criterium met de uitzondering voor de bedragen boven f. 5.000. Gemakshalve is dit, evenals bij de boerenleenbanken, gelijkgesteld met 12 pCt. van het totaal der vrije spaargelden.

Het blijkt dus dat de centrale boerenleenbank te Eindhoven ten volle van haar stortingsrecht gebruik heeft gemaakt, dat de centrale boerenleenbank te Utrecht dit in het begin ook heeft gedaan, doch later het saldo op de rekening niet op het maximale bedrag heeft gehandhaafd en laatstelijk zelfs heeft verminderd, hetgeen misschien verband houdt met de renteverlaging, waarop ik nog terugkom. De spaarbanken hebben als totaliteit steeds voor meer dan de helft het beschikbare bedrag benut. Ik schreef met opzet „als totaliteit” want het bleek boven reeds dat een aantal banken niet heeft meegedaan.

Interessant is het om na te gaan, welke *rente* op de spaarbank- en boerenleenbankrekeningen is betaald. Van 1949 t/m 1954 gold het reeds vermelde tarief van 2,5 pCt. voor de bedragen die een vol jaar hadden uitgestaan en van 2 pCt. voor de sommen die slechts een gedeelte van het jaar op de rekening waren geplaatst.

Tegen het einde van 1953 heeft de Minister van Financiën de regeling opgezegd, niet omdat hij deze wilde beëindigen, doch omdat hij de gelegenheid wilde hebben de rente te verlagen, hetgeen dan ook met ingang van 1955 plaatsvond. De rente werd toen 2 pCt. voor de minimum bedragen en 1,5 pCt. voor de toppen. Enige maanden geleden is wederom een verlaging toegepast waardoor de percentages met ingang van 1956 1,75 respectievelijk 1,25 zijn.

De rekening, waar ik hier over spreek, heeft een gemengd karakter: enerzijds is het saldo elke maand opvraagbaar, hetgeen dus een grote mate van liquiditeit betekent. Anderzijds is de betaalde rente niet alleen door deze grote liquiditeit bepaald. De gedachte is blijkbaar geweest, dat de betreffende bedragen in feite voor geruime tijd aan de Staat zouden zijn toevertrouwd, doch dat om aan eventuele grotere opvragingen te kunnen voldoen een snelle beschikbaarheid gewenst was. Hoe dit zij, een vergelijking met de afgiftetarieven voor het schatkistpapier (zie tabel III) leert dat de rente voor de bedragen, die een vol jaar hadden uitgestaan, 1/4 pCt. hoger was dan de rente op 5-jarige schatkistbiljetten, althans gedurende de eerste jaren. Blijkbaar heeft men aan dit tarief voor 5-jarige biljetten aansluiting gezocht. In feite hebben de eerste stortingen op de boerenleenbankrekening reeds 5 jaar of meer uitgestaan, terwijl dit met een vaste kern van het saldo op de spaarbankrekening ook het geval is geweest. De rente voor de bedragen, die niet een vol jaar hadden uitgestaan, kan alleen vergeleken worden met de afgiftetarieven voor 12-maands promessen⁹⁾. Het blijkt dan dat gedurende de eerste jaren op de spaarbank- en boerenleenbankrekening 1/2 pCt. meer werd betaald.

TABEL III

	Afgiftetarieven schatkistpapier				Rente Spaarbank- en Boerenleenbankrekening	
	1 jaar	2 jaar	3 jaar	5 jaar	minder dan 1 jaar	ten minste 1 jaar
1949	1 1/2	—	2	2 1/4	2	2 1/2
1950	1 1/2	—	2	2 1/4	2	2 1/2
1951	1 1/2	—	2	2 1/4	2	2 1/2
1952	1 1/2 - 1 1/4 - 1	—	2 - 1 3/4	2 1/4 - 2 1/2 - 2 3/4	2	2 1/2
1953	1 - 3/4 - 3/8	—	1 3/4 - 1 1/2 - 1 1/4	2 1/4 - 2 1/2 - 2	2	2 1/2
1954	3/8 - 3/4	1 1/8	1 3/8	2 - 1 7/8	2	2 1/2
1955	3/4 - 1	1 1/4	1 7/8	1 7/8	1 1/2	2
1956	—	—	—	—	1 1/4	1 3/4

Bron: jaarverslagen van De Nederlandsche Bank. Bij de afgiftetarieven voor schatkistpapier zijn alle tarieven vermeld, waartegen de Agent van het Ministerie van Financiën of De Nederlandsche Bank bereid waren papier af te geven, ongeacht de tijd dat dit tarief gegolden heeft. Bij de termijnen van 1 jaar zijn *disconto*-tarieven vermeld, voor de overige termijnen *rente*-tarieven.

⁹⁾ Dit tarief is eigenlijk een fractie hoger omdat het op *discontobasis* wordt genoteerd.

De in tabel III vermelde tarieven hebben in 1952 een beweeglijker karakter gekregen doordat de Staat in dat jaar de onbeperkte afgifte van schatkistpapier tegen een vaste rente staakte. In de daarop volgende jaren hebben de Agent en De Nederlandsche Bank een meer actieve politiek gevoerd dan gedurende de jaren daarvoor de Agent had gedaan. In het kader van deze politiek werden de afgiftetarieven geleidelijk verlaagd en het was begrijpelijk dat de Minister van Financiën, gezien het in 1953 en 1954 gedaalde afgiftetarief, met ingang van 1955 ook de rente op de rekeningen bij de Schatkist verlaagde. De onderlinge verhoudingen weken echter in die tijd ten slotte weinig af van die welke in de jaren 1949 t/m 1951 hadden gegolden.

Ditzelfde kan niet worden gezegd van de meest recente verlaging. Daardoor kwam de rente voor de langer dan 1 jaar aangehouden bedragen te liggen *onder* de rente, die in 1955 voor 5-jarig papier gold. Voor de korter dan 1 jaar aangehouden bedragen bleef de rente nog iets hoger dan in 1955 het disconto op jaarpromessen beliep. De ontwikkeling sindsdien heeft er toe geleid dat *beide* rentetarieven voor de spaar- en boerenleenbankrekening onder de vergelijkbare rente voor schatkistpapier zijn gekomen.

Welke overwegingen bij het vaststellen van deze rente bij het Ministerie van Financiën hebben gegolden, is uiteraard moeilijk te raden. De vraag is nu hoe de spaarinstellingen op deze verlaging zullen reageren.

Zij zouden hun saldo op de spaarbank- of boerenleenbankrekening kunnen omzetten in beleggingen, hetgeen hun liquiditeitspercentage zou verminderen, Monetair zou dit ongunstig werken, voor zover die nieuwe beleggingen tot additionele bestedingen aanleiding zouden geven. Men zou zich echter ook kunnen voorstellen dat de spaarinstellingen een andere vorm voor hun liquiditeit zoeken en wel als termijndeposito bij een algemene bank. Ik schreef in het begin dat de algemene banken in een tijd dat zij weinig nieuwe bedrijfskredieten kunnen of mogen verlenen, in het algemeen met hun rente op termijndeposito's niet zullen kunnen concurreren tegen rechtstreekse belegging bij de Schatkist. Als de door de Schatkist geboden rente echter daalt en de algemene banken behoefte hebben aan nieuwe toevertrouwde gelden, die niet direct opvraagbaar zijn, om daartegenover nieuwe kredieten aan het bedrijfsleven te kunnen verlenen, zou dit anders kunnen worden. Als deze gang van zaken zich zou voordoen en de bij de Schatkist geplaatste gelden zouden worden omgezet in termijndeposito's met daarmee gepaard gaande een additionele verstrekking van bankkrediet zou dit uiteraard tot additionele bestedingen aanleiding geven, hetgeen in deze tijd uit monetair oogpunt minder gewenst moet worden geacht.

Omtrent de op de boerenleenbankrekening door de Schatkist betaalde rente zijn bij de behandeling van de begroting voor 1956 van het Ministerie van Financiën in de Tweede Kamer enkele opmerkingen gemaakt door het lid van die Kamer Mr. H. F. v. Leeuwen. Deze opmerkingen zijn door Minister Van de Kieft beantwoord¹⁰⁾.

De heer Van Leeuwen sprak over privileges aan boerenleenbanken, over exceptionele rente en over subsidiëring. Zijn standpunt komt wellicht het beste tot uiting in het volgende citaat:

„Wat de rente betreft, heb ik even gesproken over zekere privileges. Het gaat niet om enige kleinigheden. Ik heb het uitgerekend: het gaat in dit jaar over vele miljoenen, wat be-

¹⁰⁾ De desbetreffende opmerkingen zijn te vinden in de Handelingen van de Tweede Kamer van 17 november 1955, blz. 306, 18 november 1955, blz. 342, 18 november 1955, blz. 355 en 18 november 1955, blz. 360.

paalde instellingen meer hebben gekregen dan de schatkist aan anderen betaalt. Ik vind het ook niet goed, dat de schatkist wordt gemaakt tot een centraal liquiditeitsreservoir. Zij leent zich voor een functie, waarvoor zij niet is bedoeld. Als wij hier een kleine belastingfaciliteit, die een paar miljoen kost, bepleiten, kijken de Minister en de Staatssecretaris erg bedenkelijk. Hier rollen vele miljoenen op een zodanige wijze, dat zij in stille subsidies verdwijnen, waar zij meer slecht dan goed doen. Ik wil de Minister wel zeggen, dat deze verkeerde traditie stamt van zijn voorganger".

Minister Van de Kieft wees er in zijn antwoord terecht op dat de boerenleenbanken voor een deel spaarinstellingen zijn en naar analogie van de spaarbanken van de desbetreffende regeling gebruik kunnen maken. Voorts stelde hij dat de Staat in zekere zin altijd een verzamelbak van overtollige liquiditeiten is door de afgifte van kortlopend schatkistpapier.

In aansluiting op het eerste argument van de Minister zou ik willen stellen dat de heer Van Leeuwen onjuist heeft gehandeld door in zijn betoog alleen de boerenleenbanken te betrekken. Uit de geschiedenis van het ontstaan van de rekeningen, die hierboven in het kort is weergegeven, blijkt duidelijk, dat er in de eerste plaats sprake was van een spaarbankrekening en dat dezelfde faciliteit toen is verleend aan de boerenleenbanken omdat deze *wat betreft haar spaarbedrijf* volkomen dezelfde functie vervullen als de algemene spaarbanken. De criteria voor de regeling zijn in beide gevallen ook nagenoeg dezelfde en hebben alleen betrekking op het spaarbedrijf.

In aansluiting aan het tweede argument van de Minister herhaal ik dat voor de spaarinstellingen de Schatkist meestal het aangewezen liquiditeitsreservoir zal zijn. Voor de algemene banken is zulks echter meestal ook het geval. Indien de Minister van Financiën in de eerste jaren na de oorlog volkomen gebruik had willen maken van zijn machtspositie, dan had hij op het schatkistpapier in handen van de algemene banken (welk papier zoals bekend het overgrote deel van de activa van deze banken uitmaakte) een veel lagere rente behoeven te vergoeden dan hij in feite heeft gedaan. Dit is uiteraard gebeurd omdat Minister Lieftinck zich in die tijd aan een zekere verantwoordelijkheid voor de instandhouding van dit belangrijke financiële apparaat niet heeft willen onttrekken. Men kan, naar ik meen, moeilijk van subsidiëring spreken, als de Staat de rente niet tot het uiterste naar beneden drijft. Als hij dat zou doen, zou hij louter commercieel handelen en van de Staat mag worden verwacht, dat hij veeleer het algemeen belang in het oog houdt. Het lijkt mij daarom zeer goed te verdedigen als de Schatkist een hogere rente betaalt dan strikt genomen zou zijn vereist, om daarmee doeleinden te bereiken die hem van algemeen belang lijken. Of dit nu de ene keer voor het schatkistpapier der algemene banken geldt en de andere keer voor de schatkisttegoeden der spaarinstellingen, maakt geen verschil.

Wat is nu bij de spaar- en boerenleenbankrekening dit doel geweest waardoor de Minister de relatief hoge rente heeft betaald? Ik meen dat dit doel was: het bevorderen

van een redelijke rente op spaargelden met behoud van een behoorlijke liquiditeit der spaarinstellingen. Ik ben dan in overeenstemming met wat de boven aangegeven regeling uitdrukkelijk bepaalt. Om immers aan de regeling te kunnen deelnemen moeten de spaarinstellingen een bepaalde rente (eerst 2,16, later 2 pCt.) op de spaartegoeden betalen. Doch de volgende vraag is dan welke betekenis aan deze redelijke spaarrente moet worden toegekend.

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de besparingen slechts weinig reageren op de rente en men zou zich daarom kunnen afvragen of de Overheid er een algemeen belang in moet zien die rente op een bepaald niveau te houden ¹¹⁾. Toch meen ik, dat er wel degelijk van een bepaald algemeen belang sprake is. Want algemeen wordt aangenomen, dat zo niet de besparingen, dan toch wel de liquiditeitsvoorkeur op de rente reageert. Uit strikt monetair oogpunt nu zal het onverschillig zijn of de spaarders hun besparingen aanhouden in de geldvorm of in de vorm van een spaartegoed. Zouden zij echter wegens een te lage rente op het spaartegoed de geldvorm prefereren, dan zou het overzicht over de beschikbare besparingen veel moeilijker worden. Door de besparingen te trekken naar de daartoe aangewezen instellingen (waarvan wij nu de spaarinstellingen bespreken, maar waartoe natuurlijk ook bijv. de levensverzekeringmaatschappijen behoren) bereikt de Overheid dat duidelijker dan anders tot uitdrukking komt hoe groot het bedrag aan besparingen is, en kunnen met name de overheidslichamen beter beoordelen tot welke bedragen zij langlopende leningen kunnen uitgeven. Dit is ongetwijfeld een belangrijk doel in het kader van het algemeen belang. Zou de Staat de spaarrente op de boven geschetste wijze niet hebben gesteund, dan zou het gevolg daarvan kunnen zijn geweest, dat de besparingen die dan zouden zijn gemaakt, waren opgepot, zodat de Overheid daartegenover geldcreatie zou hebben moeten stellen. In plaats daarvan heeft zij nu ervoor gezorgd, dat de besparingen naar de spaarinstellingen zijn gestroomd, waar zij door de Overheid konden worden geleend.

Voorts kan in dit opzicht van belang zijn dat men een bestaand spaartegoed misschien minder snel voor besteding zal aanwenden dan een tegoed in de geldvorm. Voor zover dit het geval is wordt een *potentieel* inflatoir gevaar tegengegaan.

Al met al meen ik dus, dat de Overheid niet kan worden verweten hier zonder meer een subsidie te hebben verleend. Zij heeft de betreffende rente betaald om redenen van algemeen belang hetgeen de enige maatstaf is die men aan haar mag stellen.

's-Gravenhage.

Drs. H. W. J. BOSMAN.

¹¹⁾ Zie bijv. Prof. Dr. J. Tinbergen: De betekenis van het sparen voor het herstel van de volkswelvaart, voordracht t.g.v. de 39e Spaarbankdag op 9 juni 1950 (uitgave Nederlandsche Spaarbankbond), blz. 13. Wel meent Prof. Tinbergen, dat bij de keuze tussen verschillende vormen van besparingen de relatieve renteversillen van belang zijn.

Leeft met Uw tijd mee

Leest de E.-S.B.

Aanvullende wijzigingen van de Beleggingswet

Bij de bespreking van het wetsontwerp tot wijziging van de Beleggingswet in „E.-S.B.” van 9 november 1955 heb ik de aandacht gevestigd op enige bezwaren, die nog tegen dit, overigens lovenswaardige, ontwerp waren aan te voeren. In een tweetal nota's van wijziging heeft de Minister inmiddels getracht deze bezwaren uit de weg te ruimen.

De ernstigste tekortkoming was, dat door de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden voor de Rijksfondsen en -instellingen tevens voogden en curatoren voor het door hen beheerde vermogen van minderjarigen respectievelijk van onder curatele gestelden, zonder dat de kantonrechter preventief zal kunnen ingrijpen, de meest speculatieve aandelen mochten gaan kopen. In een eerste nota van wijziging is nu voorgesteld art. 438 B.W., dat verwijst naar de in de Beleggingswet toegestane beleggingen, zodanig te redigeren, dat de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden tot aandelen niet geldt voor deze door de wet beschermde groepen.

In een tweede nota van wijziging heeft de Minister willen tegemoet komen aan het verlangen ook participatiebewijzen op te nemen onder de ingevolge de Beleggingswet toegestane beleggingen door in het ontwerp alsnog in te lassen, dat voortaan mede in „ter beurze van Amsterdam genoteerde participatiebewijzen in ter beurze van Amsterdam genoteerde aandelen in overeenkomstig de Nederlandse wet opgerichte maatschappijen”¹⁾ belegd zal mogen worden.

Alle goede bedoelingen van de wetgever ten spijt is deze toevoeging slechts een „dode mus”, want ter beurze van Amsterdam is geen enkel participatiebewijs genoteerd van een depot bestaande uitsluitend uit aandelen van overeenkomstig de Nederlandse wet opgerichte maatschappijen. Het kan echter onmogelijk de bedoeling geweest zijn participatiebewijzen uit te sluiten, omdat zij naast Nederlandse aandelen ook officieel genoteerde Nederlandse obligaties vertegenwoordigen. Dit zou immers indruisen tegen een van de essentiële en juist zo aantrekkelijke karaktertrekken van de beleggingsdepots met vrij beheer, waarin door middel van participatiebewijzen kan worden deelgenomen. Deze depots ontlene toch hun bijzondere plaats onder de hier te lande voorkomende beleggingsobjecten aan het feit, dat zij de enige zijn, waarbij de beheerders, door niets in hun activiteit gehinderd, een dynamische beleggingspolitiek kunnen voeren door de verhouding tussen obligaties en aandelen te laten afhangen van de stand van de conjunctuur en van de monetaire situatie. Zodoende is, voor wie dat wenst, indirect belegging in aandelen mogelijk, zonder dat men zelf de risico's, die aan belangneming bij het bedrijfsleven inhaerent zijn, moet kunnen beoordelen. Overigens kan de wetgever toch geen situatie hebben willen laten ontstaan, waarin belegging in depots wordt verboden, omdat zij fondsen, met name obligaties, bevatten, welke men wel rechtstreeks mag kopen.

Waarom is niet zonder meer belegging toegelaten in alle op het Damrak verhandelbare participatiebewijzen van depots bestaande uit officieel genoteerde binnelandse waardepapieren? Waarschijnlijk is het gebruik van de term „aandelen” — zonder dat er kennelijk aan gedacht is, dat daardoor ook obligaties zouden uitvallen — te verklaren, doordat de wetgever heeft willen voorkomen, dat anders indirect belang genomen zou kunnen

worden bij stukken, die slechts in de overwinst delen, zoals winstbewijzen of oprichtersbewijzen. In deze fondsen mag men op grond van de Beleggingswet evenmin rechtstreeks beleggen. Er zijn er onder deze stukken evenwel, bijv. de winstbewijzen Moeara Enim Petroleum Maatschappij, die een solider karakter hebben dan het merendeel van de te Amsterdam verhandelde aandelen en dan sommige obligaties, bijv. die van in Indonesië werkende vervoermaatschappijen.

Het zou mijns inziens de voorkeur hebben verdiend de beleggingsmogelijkheden te verruimen tot *alle* op het Damrak genoteerde, Nederlandse waarden. Voor de Rijksfondsen en -instellingen zou men het aan de diligentie van de Centrale Beleggingsraad hebben kunnen overlaten een juiste keuze te doen, zoals dit ook voor alle aandelen (zelfs de meest riskante!) aan hem is overgelaten. Hierbij is geen uitzondering gemaakt voor aandelen van maatschappijen, die zelf gelden in — al of niet genoteerde — winstbewijzen e.d. hebben belegd.

Bij een uitbreiding van het beleggingsterrein in de hierboven geschetste geest zou aankoop van depotfractiebewijzen eveneens mogelijk worden. Het is echter niet onaannemelijk, dat de wetgever deze waarden bewust buiten het ontwerp heeft gehouden, daar zij recht geven op een gedeelte van een depotvermogen, dat na de oorspronkelijke samenstelling niet meer voor wijziging vatbaar is. Zij zijn eigenlijk niet meer dan een certificaat van een aantal verschillende aandelen in plaats van een certificaat van één of van een aantal aandelen in éénzelfde maatschappij. In tegenstelling tot participatiebewijzen, die een aanspraak vormen op een vermogen, hetwelk een organisch, zelfstandig levend geheel vormt, dat van groter betekenis is voor de deelnemers dan de som van de op een bepaald moment aanwezige fondsen, omdat daar nog de deskundige leiding van de beheerder bijkomt, is bij een depotfractiebewijs het geheel niets meer dan de som van de samenstellende delen. Belegging in dergelijke bewijzen, waarbij kennelijk het dynamisch karakter van onze samenleving, dat juist de bijzondere aandacht van de belegger eist, is genegeerd, heeft inderdaad voor institutionele beleggers geen zin. Men zou zich echter kunnen afvragen of een zo duidelijke discriminatie in de wet ten aanzien van deze waarden nodig was, nu volkomen ongeschikte soorten aandelen niet zijn uitgezonderd.

Dat geen steekhoudende argumenten zijn aan te voeren voor de beperking tot participatiebewijzen in depots van *binnenlandse* effecten, aangezien op andere wijze toch ook indirect belang genomen kan worden bij vreemde waarden, heb ik reeds uiteengezet in „E.-S.B.” van 9 november jl. Het is zelfs niet consequent Nederlandse participatiebewijzen uit te zonderen, die uitsluitend of voor een hoog percentage buitenlandse activa vertegenwoordigen. Op grond van de Beleggingswet mogen immers aandelen gekocht worden, waartegenover genoeg uitsluitend activa in het buitenland staan, bijv. aandelen van in andere landen werkende hypotheekbanken. Daarenboven is het in de wet vastleggen van een percentage moeilijk verdedigbaar. In de ene periode kan een veel hoger percentage vreemde waarden verantwoord zijn dan in een andere periode. Er kunnen zich zelfs omstandigheden voordoen, waaronder belegging van de middelen van de Rijksfondsen en -instellingen in participatiebewijzen van een depot, dat uitsluitend bestaat uit

¹⁾ Staatsbl. 4042, no. 8, 14 januari jl.

in een vreemde, sterke valuta luidende obligaties, onweerlegbaar van wijzer beleid getuigt dan aankoop van Nederlandse aandelen. Ook in dit geval is het derhalve beter het stellen van richtlijnen aan de Beleggingsraad over te laten.

Met het oog op de grotere verantwoordelijkheid, welke op de schouders van de Centrale Beleggingsraad

zal komen te rusten, wanneer de op stapel staande wijzigingen van de Beleggingswet doorgang vinden, zal er vanzelfsprekend steeds naar gestreefd dienen te worden, dat toonaangevende *beleggingsdeskundigen* in dit college zitting hebben.

Amsterdam.

Drs. F. L. G. SLOOFF.

De wereldscheepsbouw in 1955

De scheepsbouw in de verschillende landen kan op een alleszins bevredigend jaar terugzien. Dank zij de gunstige stemming op de vrachtenmarkt, de vraag naar tankers op timescharter-basis en de scherpe stijging der tankvrachten gedurende het laatste kwartaal, werden tal van nieuwe bouwopdrachten zowel voor vracht- als voor tankschepen geplaatst. De orderportefeuilles der werven zijn dan ook goed gevuld — de scheepsbouw in de verschillende landen had eind 1955 opdrachten voor de bouw van meer dan 14 mln. bruto register ton — en de grote werven zijn vrijwel zonder uitzondering gedurende de eerstvolgende vier jaren van voldoende werk voorzien.

Op 31 december jl. waren blijkens de door Lloyd's Register gepubliceerde kwartaalgegevens in de verschillende landen, excl. Sovjet-Rusland, Polen en China, in totaal 1.452 schepen metende 6.612.641 bruto register ton in aanbouw. Engeland nam met 361 schepen metende 2.226.190 bruto register ton, d.w.z. 33,7 pCt. van de totale in aanbouw zijnde tonnenmaat, nog steeds de eerste plaats in. Opvallend is echter de daling van het aantal opdrachten voor buitenlandse rekening. Deze vertegenwoordigden op 31 december jl. slechts 34 pCt. der op Engelse en Noord-Ierse werven in aanbouw zijnde tonnage. In de overige landen tezamen bedroeg dit percentage 44,9.

Van de op 1 november jl. tot een nieuw hoogtepunt gestegen Duitse orderportefeuille, nl. 3,27 mln. ton draagvermogen, vertegenwoordigden de opdrachten voor buitenlandse rekening niet minder dan 2.277.300 ton draagvermogen! Vergeleken met de orderportefeuille der Duitse werven een drietal maanden eerder namen de bij Duitse werven geplaatste opdrachten met 850.000 ton draagvermogen toe! Slechts 100.000 ton werden door Duitse, de overige 750.000 ton door buitenlandse rederijen besteld en onder deze laatste neemt mirabile dictu Engeland de eerste plaats in. Hieruit blijkt dat een aantal Engelse rederijen alsmede enkele der grote oliemaatschappijen in tegenstelling tot weleer, verlost door lagere aanbiedingen en vaak snellere levertijden, verleden jaar een aantal opdrachten bij Duitse werven hebben geplaatst.

Ook de Japanse werven hebben in het afgelopen jaar op grote schaal opdrachten voor rekening van buitenlandse rederijen geboekt. Oktober was een recordmaand; niet minder dan 36 schepen, metende 530.810 bruto register ton, werden in deze maand gecontracteerd. Voor 30 dezer schepen werd levering tweede helft 1957 resp. in de loop van 1958 overeengekomen en men vraagt zich in Japanse scheepsbouwkringen af, of deze levertijden gezien de niet gemakkelijke materiaalpositie niet zullen worden overschreden en of de tegen vaste prijzen gesloten contracten bij een voortgezette stijging der materiaal-prijzen en eventuele loonsverhogingen uiteindelijk geen verlies zullen opleveren.

De prijs voor standaard-tankers van 20.000 ton is inmid-

dels van \$ 185 tot \$ 200 per ton gestegen en men betracht de nodige reserve bij het boeken van verdere opdrachten. Gedurende de beide laatste maanden van het afgelopen jaar werden slechts contracten voor de bouw van twee tankers en een tweetal vrachtschepen met een totaal draagvermogen van 96.500 ton gesloten. Kredietfaciliteiten — het was tot dusver in bepaalde gevallen mogelijk een deel der bouwsom in termijnen gedurende vijf jaren, uiteraard tegen vergoeding van rente, te voldoen — worden niet langer verleend, m.a.w. men verlangt thans integrale betaling gedurende de bouw resp. vóór oplevering. De orderportefeuille der Japanse werven had op 31 december jl. een omvang van 2.250.000 bruto register ton! In tegenstelling tot de Engelse werven, welke orderportefeuille in het afgelopen jaar vooral door opdrachten van Engelse rederijen werd aangevuld, zijn de Duitse en Japanse werven erin geslaagd een groot aantal opdrachten voor buitenlandse rekening te boeken. Het aandeel dezer beide landen in de exportorders voor de scheepsbouw bedraagt dan ook ten naaste bij 70 pCt. vergeleken met Englands aandeel van slechts 20 pCt. van het totaal der daar te lande in aanbouw resp. bestelling zijnde tonnage. Op de diepere oorzaken van deze achteruitgang werd reeds eerder gewezen.

Typerend voor het gebrek aan inzicht in de kring der werknemers is de jongste looneis, t.w. een verhoging der lonen met 15 pCt., ofschoon in maart verleden jaar de lonen voor geschoolde arbeiders in de scheeps- en machinebouw met 11/- en voor ongeschoolde arbeiders met 8/- per week werden verhoogd. Op de consequenties dezer voortdurende loonsverhogingen, waarbij overigens ook de stijgende materialenprijzen een rol spelen, werd ter gelegenheid van de tewaterlating van het 18.000 ton grote turbine-tankschip „San Filippo” door een der directeurs van opdrachtgeefster, de Eagle Oil Shipping Co. Ltd., gewezen. Naar schatting zal, aldus de directeur der Eagle Oil, de uiteindelijke bouw prijs 30 pCt. hoger zijn dan de bij het plaatsen der bestelling begrote prijs.

Noorwegen is nog steeds een der belangrijkste opdrachtgevers van de internationale scheepsbouw. Blijkens recentelijk door Det Norske Veritas gepubliceerde gegevens werden in het afgelopen jaar 93 schepen metende 624.200 bruto register ton aan de bestaande vloot toegevoegd. Bovendien waren op 1 december jl. rond 900.000 bruto register ton voor Noorse rekening in aanbouw resp. bestelling. Op 31 december jl. telde de Noorse koopvaardijvloot 2.439 schepen met een inhoud van 7.549.000 bruto register ton. Hierin zijn begrepen 446 tankschepen metende 4.168.000 bruto register ton.

De snelle opbouw der koopvaardijvloot in Duitsland, Japan en Italië — de vloot dezer landen werd door de oorlog vrijwel gedecimeerd — is eveneens opvallend. Uit de door Lloyd's Register gepubliceerde gegevens blijkt dat de Duitse koopvaardijvloot op 31 december jl.

1.895 schepen metende 2.652.738 bruto register ton telde. Niet minder dan 653 schepen met een inhoud van 1.513.356 bruto register ton zijn minder dan vijf jaren oud; het aantal schepen van 25 jaren en ouder is teruggebracht tot 597 met een inhoud van 611.180 bruto register ton. Uit deze cijfers blijkt het snelle tempo waarin Duitslands koopvaardijvloot wederom wordt opgebouwd. Hetzelfde geldt voor Japan. Op 31 december jl. telde de Japanse koopvaardijvloot 1.770 schepen metende 3.735.318 bruto register ton, waarvan 434 met een inhoud van 1.635.012 bruto register ton minder dan vijf jaren oud waren. Het aantal schepen van 25 jaren en ouder bedroeg 210 metende 403.027 bruto register ton.

Italië's koopvaardijvloot ten slotte bestond op 31 december jl. uit 1.149 schepen metende 3.910.658 bruto register ton, waarvan echter slechts 106 met een inhoud van 764.045 bruto register ton minder dan vijf en 461 metende 1.089.315 bruto register ton 25 jaren en ouder waren. De gemiddelde ouderdom der schepen onder Duitse en Japanse vlag is dan ook aanzienlijk gunstiger, maar men moet niettemin respect hebben voor de wijze waarop ook Italië zijn door de oorlog zo zeer geteisterde koopvaardijvloot reconstrueert.

Uit de door Lloyd's gepubliceerde gegevens blijkt voorts dat de samenstelling naar leeftijd der *Nederlandse* koopvaardijvloot op 31 december jl. het navolgende beeld toonde:

	aantal schepen	bruto register ton
minder dan 5 jaren oud	392	788.728
5 jaren en minder dan 10 jaren oud	327	634.952
10 jaren en minder dan 15 jaren oud	221	1.022.845
15 jaren en minder dan 20 jaren oud	252	598.285
20 jaren en minder dan 25 jaren oud	101	142.485
25 jaren en ouder	423	508.315
totaal	1.716	3.695.610

Het is duidelijk dat het vraagstuk der vlootvernieuwing voortdurende aandacht eist en dat onze scheepvaartmaatschappijen er volkomen terecht naar streven een krachtige liquiditeit te handhaven. Gedurende het afgelopen jaar boekten onze werven voor Nederlandse rekening opdrachten voor de bouw van 36 passagiers- en vrachtschepen metende 246.000 bruto register ton, 17 tankschepen met een inhoud van 282.000 bruto register ton en 104 kustvaarders metende 48.000 bruto register ton. Van de in aanbouw resp. bestelling zijnde tankschepen zijn er 14 met een inhoud van 225.000 bruto register ton voor de Koninklijke Shell-groep bestemd. Buitenlandse opdrachtgevers plaatsten verleden jaar bestellingen voor de bouw van 39 vrachtschepen metende 274.500 bruto register ton, 8 tankschepen metende 123.500 bruto register ton en 22 kustvaarders met een totale inhoud van 10.700 bruto register ton. Nederland nam op 31 december jl. de vierde plaats na Engeland, Japan en Duitsland wat betreft in aanbouw zijnde tonnage in en de grote Nederlandse werven zijn gedurende de eerstvolgende jaren dan ook ruim voldoende van werk voorzien.

Ofschoon, dank zij de bij voortduring gunstige stemming op de vrachtenmarkt, in 1955 op groter schaal dan in de beide voorafgaande jaren door de verschillende landen opdrachten voor de bouw van vrachtschepen werden geplaatst, neemt de bouw van tankschepen nog steeds een belangrijke plaats in. Het aandeel der tankschepen in de op 31 december jl. in aanbouw zijnde vloot bedroeg 39,7 pCt., nl. 212 schepen metende 2.627.756 bruto register ton. Weliswaar werd in de jaren 1954/55 een geringer aantal tankschepen besteld maar de gunstiger

stemming op de tankvrachtenmarkt leidde gedurende de laatste maanden van het afgelopen jaar tot hernieuwde activiteit. Een vrij aanzienlijk aantal opdrachten voor de bouw van tankschepen — waaronder een aantal super-tankers met een draagvermogen van meer dan 31.000 ton — werd dan ook geplaatst.

Gedurende de achterliggende vijftien jaren is de tankvloot der vrije landen zeer aanzienlijk uitgebreid; zij heeft thans een draagvermogen van rond 39 mln. ton. Bovendien moet rekening worden gehouden met de grotere snelheid en pompcapaciteit der moderne tankschepen, welke potentiële vervoerscapaciteit dan ook groter is dan uit bovengenoemd draagvermogen blijkt. Er is de laatste jaren een duidelijke tendentie om het draagvermogen der nieuw te bouwen tankschepen te vergroten. Verscheidene der in aanbouw resp. bestelling zijnde tankschepen krijgen een draagvermogen van 50.000 ton; de Bulk Oil Carriers, New York, laten in Japan een tweetal tankschepen met een draagvermogen van 80.000 ton bouwen. Voorts zijn bestellingen geplaatst voor de bouw van schepen met een draagvermogen van 55/58.000 ton voor het vervoer van erts resp. aardolie.

De superklasse vertegenwoordigt thans reeds ca. 20 pCt. van het totale draagvermogen der wereldtankvloot en dat percentage zal, wanneer de in aanbouw resp. bestelling zijnde schepen zijn opgeleverd, tot ca. 30 pCt. stijgen. De vice-president der Esso Shipping Co. verstrekte recentelijk interessante gegevens met betrekking tot de invloed van de supertanker op de vervoerkosten. De gegevens zijn gebaseerd op het vervoer ener lading van een US Gulf haven naar Noord-Amerika per tankschip van 18.000 ton draagvermogen met een snelheid van zestien mijl, tegen de thans geldende prijs in Amerika gebouwd en varend onder Amerikaanse vlag. De besparing bij gebruikmaking van tankers van de superklasse bedraagt resp.:

ca. 13 pCt. bij vervoer per tanker van 22.000 ton draagvermogen	
" 25 " " " " " " " 26.700 " "	
" 30 " " " " " " " 31.000 " "	
" 35 " " " " " " " 35.000 " "	

De grotere pompcapaciteit van schepen dezer klasse betekent een verder voordeel. Duurt de lossing van een lading van 120.000 barrels ex T-2 tanker veertien uren, een tanker van 26.700 ton heeft voor de lossing van 195.000 barrels slechts 9,7 uur nodig, een tanker van 35.500 ton voor de lossing van 256.000 barrels in totaal niet meer dan 8,5 uur. Anders gezegd, de potentiële loscapaciteit van een tanker met een draagvermogen van 35.500 ton is gelijk aan twee ladingen per T-2 tanker in rond 2/3 van de tijd, nodig om een tanker van laatstgenoemd type te lossen.

Uiteraard kunnen tankers der superklasse slechts op bepaalde trajecten worden ingezet. Voorwaarde is dat de outillage der loshavens zodanig is dat deze grote schepen ondanks hun diepgang zonder bezwaar kunnen binnenkomen en aan de installaties meren en dat de opslagcapaciteit, de pijpleidingen etc. zodanig zijn dat een optimale benutting der zoveel grotere pompcapaciteit mogelijk is. De zgn. „general purpose” tanker van ca. 18.000 ton — de benaming duidt reeds aan dat dit type tanker voor algemene doeleinden het meest geschikt is — heeft dan ook allerminst afgedaan.

Hoezeer de bouwprijzen van tankschepen — mutatis mutandis geldt dit uiteraard ook voor vrachtschepen — de laatste jaren zijn gestegen blijkt uit het navolgende overzicht:

Dieselmotor-tanker, 18.500/19.000 ton draagvermogen, 7.500 B.H.P., ca. 15 mijl

april 1953	£ 991.500
november 1953	£ 960.000
april 1954	£ 945.000 (prix fixe)
november 1954	£ 965.000 (prix fixe)
juni 1955	£ 1.050.000 (een zeker percentage van de bouwsom wordt door de werven gegarandeerd)
december 1955	£ 1.250.000 (volledige escalatorclause, d.w.z. verhoging der materiaalprijzen en/of lonen ten laste der opdrachtgevers).

Zoals hierboven reeds gereleveerd, is de stijging der beide laatste posten — en dit geldt te meer nu levertijden van 3 à 4 jaar of langer regel zijn — oorzaak dat de uiteindelijke bouwprijs veelal aanzienlijk hoger is dan de prijs waarvan bij het plaatsen der opdracht wordt uitgegaan.

Met de belangrijk gestegen bouwpreizen zijn in het afgelopen jaar ook de prijzen van tweedehands schepen vrij aanzienlijk gestegen. Schepen van het „Liberty”-type, welke in september jl. voor ca. £ 350.000 van eigenaar verwisselden, brachten in december jl. £ 400.000 op. Typierend voor de snelle prijsfluctuaties der schepen van het „Empire”-type is de verkoop in november jl. naar Nederland van de in 1942 in Engeland gebouwde „Strovili”, draagvermogen ca. 10.135 ton, survey 1955, voor £ 390.000. In september, dus twee maanden eerder, kochten de verkopers dit schip voor £ 295.000! Onderstaand overzicht geeft een duidelijk beeld van het verloop der prijzen, voor schepen van het „Empire”-type in het afgelopen jaar betaald.

1955	
januari	£ 280.000
februari	£ 350.000
april	£ 250.000
mei	£ 285.000
juni	£ 325.000
september	£ 295.000
oktober	£ 320.000
november	£ 390.000

Voor schepen met groter draagvermogen was de prijsstijging in het algemeen meer geprononceerd dan voor die van kleiner type. In oktober jl. werd o.a. een oliestoker, draagvermogen 7.850 ton, bouwjaar 1945, snelheid ca. 10,5 mijl, onder voorbehoud, voor ca. £ 425.000 naar Noorwegen verkocht. De transactie had ten slotte geen doorgang; in december jl. verkochten de

(Ingezonden mededeling)

BEVRIJDT U VAN BELEGGINGSZORGEN
door deelneming in
HET ALGEMEEN FONDSENBEZIT

- Omdat U tweemaal per maand kunt in- en uittreden op basis van de waarde der onderliggende fondsen, kan de beurskoers Uwer participaties A.F. nimmer veel afwijken van de werkelijke waarde.
- Het A.F. publiceert als enige beleggingstrust ook de aankoopkoers zijner fondsen.
- Risico bij Amerikaanse waarden thans beperkt tot ca. 14,4 %
- Intensieve risicoverdeling over 80 soorten

ter beurze geïntroduceerd door

A. van Hoboken & Co. te Rotterdam **Patijn, van Notten & Co.** te Amsterdam
J. Kraaijenhagen & Co. c. v. te Amsterdam **Landry & van Till** te 's-Gravenhage

Dagelijkse leiding in banden van

Justus Meyer en J. C. Harders

leden van de Ver. voor den Effectenhandel te Amsterdam

reders het schip voor £ 470.000 naar Finland. Ook de vraag naar tweedehands tankschepen nam gedurende de beide laatste maanden toe, dank zij de verbeterde stemming op de tankvrachtenmarkt, maar reders toonden weinig neiging hun schepen te verkopen en het aanbod was beperkt.

De schrootprijzen zijn eveneens vast. Engelse slopers zijn bereid ca. £ 12 per bruto register ton, oplevering Engeland, te betalen. Spaanse en Italiaanse slopers stellen resp. £ 14 en £ 15 in uitzicht, terwijl Belgische slopers voor prompte sloopschepen als prijsidee £ 15 per bruto register ton noemen.

Rotterdam.

C. VERMEY.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Dat de wijzigingen der geldmarkt-rentevoeten, die De Nederlandsche Bank de afgelopen maanden aanbracht, niet moeten worden gezien als ééndags- of zelfs éénmaandsvliegen, doch als onderdelen van een geldmarkt-politiek op langer zicht, trad gedurende de verslagweek weer duidelijk aan het licht. De afgiftetarieven voor schatkistpapier, zoals deze na de jongste verhogingen door de Centrale Bank waren geworden, werden nl. door het Ministerie van Financiën gehandhaafd, toen deszelfs Agent met ingang van 15 maart de verkoop van nieuw papier van De Bank overnam. Bij deze aflossing van de wacht werden weliswaar enige wijzigingen ingevoerd, doch deze waren vnl. van technische aard. Zo werd het tarief voor 5 jaarsbiljetten thans gesteld op een rente van 2 7/16 pCt. per jaar, hetgeen slechts een greintje verschilt van het vóór 15 maart toegepaste *disconto* ad 2½ pCt. 's jaars. Voorts werd de verkoop opengesteld voor enige andere termijnen dan 1 en 5 jaar, nl. voor 6 maandspromessen (van welke termijn in de markt slechts een gering bedrag in omloop is) en voor 3 jaarsbiljetten. De rentevergoedingen hiervoor werden kennelijk door extrapolatie resp. door interpolatie uit die voor 1 en 5 jaarspapier afgeleid.

Het assortiment van de Agent bestaat thans uit:

6 m. promessen à 1 3/8 pCt. *disconto* per jaar; 12 m. promessen à 1½ pCt. *disconto* per jaar; 3 jr. biljetten à 2 1/16 pCt. rente per jaar en 5 jr. biljetten à 2 7/16 pCt. rente per jaar.

Het motief voor de hervatting van de papierafgifte door het Rijk wordt in marktkringen vooral gezocht in de lage stand van het tegoed der Schatkist bij haar bankier, de Centrale Bank. Per 12 maart bedroeg dit „slechts” f. 279 mln., of bijna f. 300 mln. minder dan 2 maanden geleden (f. 571 mln. per 9 januari 1956). Sommigen achten het opmerkelijk, dat de Staat thans nog niet met een langlopende obligatielening voor de dag is gekomen ter opvijzeling van zijn kaspositie, en schrijven dit toe aan het streven van Financiën om een opwaartse druk op de lange rentestand — die de laatste maanden niet verder aantrok — te verhoeden.

De kapitaalmarkt.

In Wallstreet schijnt het leed van de Eisenhower-onzekerheid (eind september 1955 — eind februari 1956) thans geleden te zijn. Het koersniveau steeg althans lustig verder boven het punt, waar het in september 1955 was blijven steken. Het koersgemiddelde Dow Jones Industrials overschreed de 500 lijn glansrijk; per de laatste beursdag der afgelopen 3 weken bedroeg het achtereenvolgens 488,8, 497,8 en 507,6.

Op de aandelenmarkt in Amsterdam sjokte men over het algemeen schoorvoetend achter deze stijging aan. Op sommige dagen vormde arbitragevraag voor Amerikaanse rekening naar het hoofdfonds Koninklijke een stimulans; de koers van dit aandeel bereikte in de niet-officiële handel van vrijdagavond en zaterdagmorgen zelfs op een haar na de 700. Voor Unilever en Philips bestond af en toe eveneens wat meer belangstelling dan gebruikelijk. Het valt op dat een grote beleggingsmaatschappij als het Rotterdamsch Beleggingsconsortium, waarvan het jaarverslag 1955 de afgelopen week werd gepubliceerd, de in dat jaar voor nieuwe belegging beschikbaar komende middelen voor een aanzienlijk deel in laatstgenoemde drie „grote” aandelen belegde, en dat deze maatschappij dus blijkbaar naar verhouding minder heil ziet in kleinere zgn. achtergebleven fondsen. De huidige hoogte van het algemene aandelenkoersniveau wordt overigens in dit verslag noch bijzonder hoog, noch bijzonder laag genoemd.

De inzichten bij grote beleggers met een geheel anders gerichte beleggingspolitiek, nl. de levensverzekering-maatschappijen, blijken uit de laatstgepubliceerde „telstrook”, die per ult. 1955. In 1955 groeiden de beleggingen dezer instellingen met f. 467 mln. of bijna 10 pCt. Het leeuwedeel dezer toeneming werd gestoken in leningen op schuldbekentenis (f. 222 mln.) en hypotheke (f. 166 mln.); van geringer omvang was de stijging van het bezit aan effecten en grootboekinschrijvingen (tezamen f. 31 mln.). In deze cijfers komt het enorme accent dat hier op de zgn. niet-risicodragende sector wordt gelegd duidelijk naar voren, terwijl er tevens uit volgt, dat bij deze belegging de effectenbeurs praktisch geheel wordt uitgeschakeld, of, beter gezegd, niet ingeschakeld.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 mrt.	9 mrt.	16 mrt.
Algemeen	215,8	214,9	218,7	215,6
Internat. concerns	283,8	282,5	287,8	283,8
Industrie	163,6	164,3	166,3	163,6
Scheepvaart	163,6	161,0	163,8	163,6
Banken	157,3	154,4	154,7	157,3
Indon. aand.	134,7	134,3	134,6	134,7
Aandelen				
Kon. Petroleum	678½	678	690	678½
Unilever	367	362½	367½	367
Phillips	338	334	345½	338
A.K.U.	324	326½	329½	324
Kon. N. Hoogovens	310	312	311	310
Van Gelder Zn.	273½	274	273	273½
H.A.L.	200%	202½	206%	200%
Amsterd. Rubber	102	105	109½	102
H.V.A.	127%	125%	129	127%
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.	79½	79½	79½	79½
3-3½ pCt. 1947	98½	98½	98½	98½
3 pCt. Grootboek 1946	96½	96%	96½	96½
3 pCt. Dollarlening	96½	96%	96½	96½
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	100½	100½	100½	100½
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	96%	96%	96	96%
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	102	101½	101½	102
3½ pCt. Phillips 1948	100%	100%	101	100%
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	95	95	95%	95

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in januari en februari 1956

Na het jaareinde, dat door de banken vrij gemakkelijk werd overbrugd, reconstitueerden zich de liquiditeiten op de geldmarkt tamelijk vlug.

Op 23 en 24 januari gaf de ongewoon grote liquiditeit zelfs aanleiding tot het zeldzame feit, dat het Herdiscontering- en Waarborginstituut al het aangeboden callgeld niet opnam, doch de banken bij de pakken liet zitten. Deze toestand was exceptioneel: in het vooruitzicht van de betaling op 25 januari van de staatslening 1956-1971 hadden de banken hoge liquiditeiten verzameld en als daggeld voorlopig op de markt gebracht.

De einde januari vervaldag was relatief zwaar en verwekte de gebruikelijke vernauwing van het beschikbare callgeld. Afgezien van de dagen rond de maandwisseling nam de ruimte van de geldmarkt in februari en de eerste dagen van maart geleidelijk toe. Sommige rentevoeten vertoonden dan ook een lichte tendentie tot dalen.

Einde februari heeft het Herdiscontering- en Waarborginstituut naast het callgeld van dag tot dag, wārop thans 1,50 pCt. rente wordt vergoed, ook zgn. callgeld ingevoerd op 5 en 10 dagen met een jaarrente van resp. 1,60 en 1,70 pCt. Wij laten hier de principiële vraag in het midden, of geldplaatsingen onder financiële instellingen op 5 en 10 dagen nog als daggeld mogen worden betiteld. In elk geval komen deze gelden op 5 en 10 dagen niet in aanmerking voor de verplichte thesaurie van de banken, doch wel voor de gediversifieerde dekking van de deposito's op maximum 30 dagen.

Of dit initiatief van het H.W.I. al dan niet met succes zal bekroond worden, valt moeilijk te overzien. Mogelijkerwijze zullen de banken wel in overweging nemen een deel van het minimum callgeld dat zij doorlopend op de markt aanbieden op 5 of 10 dagen te plaatsen. Mogelijkerwijze zal dit systeem ook interesse bieden tijdens de uitgifte van leningen, wanneer liquiditeiten geaccumuleerd worden met het oog op de betaling.

Verloop van de kredietverlening

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken	Krediet verleend aan de economie door de private banken
(in mln. fr.)			
dec. 1954	9.512	9.126	39.210
juni 1955	8.286	7.329	42.553
sept. 1955	6.672	6.591	42.184
okt. 1955	6.474 a)	6.593	42.239
nov. 1955	4.716 a)	5.707	43.860
dec. 1955	6.762	6.254	45.695

a) Cijfer begin volgende maand meer karakteristiek voor de vervaldag.

De toestand van de banken.

Enkele cijfers uit de globale bankstaten

	31 dec. 1954	30 juni 1955	30 nov. 1955	31 dec. 1955
(in mln. fr.)				
Actief:				
Krediet aan de private economie	39.210	42.553	43.860	45.695
a. handelswissels.	11.742	13.095	14.635	15.696
b. prolong. en voorsch.	1.447	1.466	1.239	1.291
c. kaskredieten	17.108	18.932	18.854	19.080
d. accepten	8.913	9.060	9.132	9.628
Krediet aan de Overheid	46.488	50.611	51.544	49.702
Passief:				
Bankiers	6.728	7.637	7.769	7.859
Deposito's totaal	72.339	75.585	77.493	79.027
Deposito's op zicht	61.870	64.541	66.088	67.260
Deposito's op termijn	10.469	11.044	11.405	11.767
Kasbons	2.894	3.357	3.712	3.816
Tot. vreemde werkmidd.	81.961	86.579	88.974	90.702
Totaal eigen middelen	6.705	6.954	7.004	7.048

Einde december bracht opnieuw een aanmerkelijke stijging van de deposito's. Langs de zijde van de kredietverlening noteren wij vooral de expansie van de eigen wisselportefeuille van de banken, terwijl het krediet van

de Overheid terugliep. Dit laatste moet in het kader van de wettelijke dekking beschouwd worden als het gevolg van een verschuiving naar de posten betreffende de thesaurie, zulks in aansluiting met de jaarlijkse make-up van de balansen van enkele banken.

De obligatiemarkt.

De obligatiemarkt bleef overwegend vast tijdens januari, alhoewel een lichte aarzeling optrad omstreeks het midden van de maand, veroorzaakt door de uitgifte van de nieuwe staatslening. Deze was van het $4\frac{1}{4}$ pCt. type, 15 jaar looptijd, uitgegeven à $97\frac{1}{2}$ pCt., terugbetaalbaar a pari de eerste 10 jaar, à 101 pCt. het 11e en 12e jaar, à 102 pCt. het 13e en 14e jaar en à 103 pCt. het 15e jaar. Een facultatieve vervaldag na 10 jaar is voorzien. Het doorsnere rendement bij intekening beliep 4,65 pCt.

Tijdens de maand februari bleef de obligatiemarkt eveneens vast. De geringere activiteit op de aandelenmarkt evenals de vraag vanwege grote beleggers hebben deze gunstige koersevolutie in de hand gewerkt. De belangstelling was daarbij vooral gericht naar de hogere renderende staatsfondsen, t.t.z. vooral papier met middelmatige looptijd.

Op de emissiemarkt werd een nieuwe spoorweglening aangekondigd tegen 12 maart. Deze lening is van hetzelfde type als de vorige staatslening, en geeft een gemiddeld rendement van 4,65 pCt. Verder werd eveneens een nieuwe lotenlening in het vooruitzicht gesteld. Deze lening groot fr. 1.200 mln. zal vertegenwoordigd zijn door 1.200.000 2 pCt. obligaties van fr. 1.000. Zoals de naoorlogse lotenleningen zijn voor deze lening wekelijks en maandelijks trekkingen en loten van fr. 50.000 tot fr. 5.000.000 voorzien doch de maximumlooptijd werd beperkt tot 4 jaar. Deze 2 pCt. lotenlening der Wereldtentoonstelling 1958 zal op 21 maart 1956 ter inschrijving worden aangeboden.

De aandelenmarkt.

Over de maand januari liepen de aandelenkoersen gemiddeld met 1,9 pCt. terug, zonder dat er bij het publiek of de professionelen een uitgesproken verkoopneiging te bespeuren viel. In februari werd de markt terug wat vaster, gedeeltelijk in sympathie met Wallstreet.

Rentestand op de obligatiemarkt a)

	gemiddelde looptijd	aug. 1948	juni 1950	juni 1951	dec. 1955	jan. 1956	febr. 1956
(in pCt. per einde maand)							
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,16	4,16	4,16
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,50	4,53	4,51
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	4,89	4,90	4,86
Kasbons parastatale instellingen	ca. 9 jaar	—	—	5,41	4,56	4,54	4,52
Private instellingen ..	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,90	4,90	4,83

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.
Bron: Kredietbank.

Beurs van Brussel

	31-1-56	29-2-56	Vershil in pCt.
Banken	316,4	318,0	+ 0,5
Portefeuille	304,0	310,8	+ 2,2
Trusts	208,0	211,6	+ 1,7
Gas en elektriciteit	309,0	311,8	+ 0,9
Metaalnijverheid	254,1	256,2	+ 0,8
Scheikundige producten	194,1	192,3	— 0,9
Steenkolennijven	248,6	254,0	+ 2,2
Spiegelglas	127,0	128,9	+ 1,5
Glasblazerijen	164,4	163,2	— 0,7
Bouwnijverheid	313,9	321,5	+ 2,4
Textiel	137,7	135,4	— 1,7
Koloniale	665,3	669,0	+ 0,6
Brouwerijen	80,8	82,2	+ 1,7
Voeding	146,3	147,3	+ 0,7
Papierenijverheid	555,2	557,6	+ 0,4
Warenhuizen	482,9	482,2	— 0,2
Verscheidene	326,0	326,8	+ 0,2
Algemeen	299,2	302,3	+ 1,0

Bron: Kredietbank.

Beursrendement

(berekend op 75 „vedetten”)

	1953	1954	1955	1956
januari	5,44	4,74	3,18	3,29
februari	5,55	4,89	3,04	3,28
maart	5,50	4,53	3,07	
april	5,34	4,08	3,18	
mei	5,24	3,88	3,27	
juni	5,22	3,80	3,29	
juli	5,06	3,61	3,20	
augustus	5,04	3,57	3,17	
september	5,31	3,31	3,19	
oktober	4,94	3,43	3,23	
november	4,86	3,33	3,22	
december	4,84	3,17	3,27	

Bron: Kredietbank.
Kortenbergh.

Dr. L. DELMOTTE.

De Postcheque- en Girodienst vraagt

voor het op te richten girokantoor te Arnhem een

chef voor de afdeling Economische Zaken

Vereisten: doctoraal examen in de economische wetenschappen of daarmee gelijk te stellen opleiding. Goede aanleg of ervaring en belangstelling op administratief gebied noodzakelijk.

Gegadigden moeten in staat zijn leiding te geven.

Geboden wordt aan hem, die de nodige geschiktheid blijkt te bezitten, een interessante werkkring met goede vooruitzichten.

Hij moet bereid zijn zich te onderwerpen aan een psychologisch onderzoek.

Schriftelijke sollicitaties met uitvoerige gegevens en recente pasfoto te richten aan de directeur van de Postcheque- en Girodienst, Spaarneplein 2 te 's-Gravenhage.

**N.V. ELECTRO TECHNISCH-
INSTALLATIEBEDRIJF & HANDELS-
BUREAU v/h P. BATENBURG**

gevestigd te Rotterdam

Ondergetekende bericht dat, de VRIJE
INSCHRIJVING 'op de navolgende uitgiften:

f 334.500,- GEWONE AANDELEN

in stukken van f 500,- aan toonder, ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1956 en volgende boekjaren

tot de koers van

115 pCt.

en

**f. 500.000,- 4½ % 20-JARIGE
OBLIGATIES**

in stukken van f 1000,- aan toonder

tot de koers van

100 pCt.

zal zijn opgesteld op

DONDERDAG 29 MAART 1956

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur bij de kantoren der

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.

te Rotterdam, Amsterdam en 's-Gravenhage.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede tot een beperkt aantal exemplaren van het jaarverslag over 1956 en van de statuten der vennootschap zijn bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar.

N.V. ELECTRO TECHNISCH
INSTALLATIEBEDRIJF & HANDELS-
BUREAU v/h P. BATENBURG.

GEMEENTE ROTTERDAM

Burgemeester en Wethouders roepen sollicitanten op voor de functie van

**economisch directeur van
de gemeenteziekenhuizen**

Vereist: Academische of hiermede ongeveer gelijkstaande vorming; kennis van de gemeentelijke bedrijfsvoering; ruime ervaring op economisch en administratief gebied en in het geven van leiding aan een groot personeel.

Kennis van het ziekenhuiswezen strekt tot aanbeveling.

Aan gehuwden worden in het algemeen de reis- of pensionkosten en verhuiskosten vergoed.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen te richten tot burgemeester en wethouders en in te zenden aan het bureau Personeelvoorziening, kamer 331, raadhuis, binnen 10 dagen na deze oproep, onder no. 128.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman, A. M. de Jong, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementenprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

**N.V. CHEMISCHE FABRIEK
„NAARDEN”**

gevestigd te Naarden

UITGIFTE

van

f 900.000,- gewone aandelen,

elk groot nom. f 200,- aan toonder,

ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1956 en van volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstellen op

woensdag 28 maart 1956,

bij hun kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht, voor zover aldaar gevestigd,

TOT DE KOERS VAN 150 pCt.,

op de voorwaarden van het bij de inschrijvingskantoren verkrijgbare prospectus.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

VLAER & KOL

Amsterdam, 19 maart 1956.
Utrecht

**STALEN
KANTOOR
MEUBELEN**

Drs. in de Economie

met ruim 5 jaar bedrijfs-
en commerciële ervaring,
33 jaar, zoekt contact met
bedrijf waar goede toe-
komstmogelijkheden aan-
wezig zijn.

Brieven onder no. E.S.B.
12-1, Postbus 42,
Schiedam.

Laat U zich
eens mondeling
of schriftelijk
inlichten inzake
de merites van

E.-S.B.

als publiciteits-
medium.

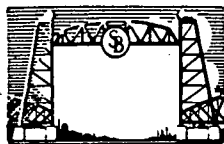
Dit verplicht
uiteraard tot
niets en ver-
schaft inzicht
in belang-
wekkende
perspectieven.

•
Advertentie-
afdeling

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE
BERICHTEN**

Postbus 42
Schiedam

Tel. 01800-69300

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Gevestigd te Rotterdam

KANTOREN IN AMSTERDAM, ROTTERDAM, DEN HAAG
EN ANDERE PLAATSEN IN DEN LANDE

Hebt u vacatures in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren?
Verzuimt u dan vooral niet „Economisch-Statistische Berichten” in te schakelen.
U kunt uw advertentie tot uiterlijk dinsdagmorgen inzenden aan

POSTBUS 42 — SCHIEDAM

HOLLANDSCHE BETON MAATSCHAPPIJ N.V.

gevestigd te 's-Gravenhage

Uitgifte van

**f 3.375.000,- 4% 20-JARIGE IN
AANDELEN**

CONVERTEERBARE OBLIGATIES,

in stukken van f 1000.- aan toonder, uitsluitend tegen inlevering
van claimbewijzen.

Ondergetekenden berichten dat de inschrijving op bovengenoemde
uitgifte tot de koers van

100 pCt.

op DINSDAG 27 MAART 1956

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur zal zijn opengesteld bij

**de ROTTERDAMSCHEN BANK N.V.
de Heren HELDRING & PIERSON
de Heren PIERSON & CO.**

te Rotterdam, 's-Gravenhage en Amsterdam, voor zover aldaar gevestigd.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in beperkt aantal,
jaarverslagen over 1954 en statuten der vennootschap zijn bij de kan-
toren van inschrijving verkrijgbaar.

**ROTTERDAMSCHEN BANK N.V.
HELDING & PIERSON.**

voor industriële doeleinden